

Списание за екология и горско стопанство ♦ 3 лв.

ТОРА

2/2018

STIHL®

www.stihl.bg

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Инструменти STIHL за работа в гората - за Вашето отлично оборудване

Не можете да избирате терена, на който ще работите, за разлика от оптималния за нуждите Ви инструмент. Тъй като добрият инструмент означава наполовина по-малко работа, STIHL Ви предлага богат асортимент инструменти и принадлежности за работа в гората и всичко необходимо за измерване и

маркиране на дърветата в гората или в градината и селското стопанство. Инструментите се отличават с първокласно качество на използваните материали, добра изработка и конструкция за работа с минимално усилие. За повече информация посетете www.stihl.bg или най-близкия дилър на STIHL.

Бъдеще от днес

Топлата и сравнително безснежна зима сякаш помага за по-бързото усвояване на изсъхналите насаждения - дейността с най-голям приоритет за горския сектор днес. В същото време бурни ветрове отново повалиха хиляди дървета, които също трябва бързо да се усвояват. Ситуацията в горите в много райони на страната действително е форсмажорна и изисква свръхусилия от лесовъдската колегия. Бързите и безкомпромисните действия срещу короядите и болестите в съхнещите и застрашените гори се координират постоянно от Кризисния щаб към министъра на земеделието, храните и горите. Тази, 2018 г., ще бъде решаваща в битката срещу вредителите.

Всъщност тази „битка“ е следствие от друга, водена почти век от лесовъдите - срещу ерозията. Тя бе безапелационно спечелена с укротяването на над 2200 пороя и залесяването на близо 8 млн. дка противоерозионни гори.

Голяма част именно от тези гори сега загиват. Не може да искаме да са дългоченни на сухите и нелесопригодните месторастения, на които са създадени. Но можем да им „благодарим“ и да ги заменим с нови, за да не се допусне ерозията отново да се настани. 2018-та ще бъде и година на начало на мащабно възстановяване на горите било то по естествен, или по изкуствен начин. Година, с принос за бъдещето.

Редакционен съвет:

Председател:

д-р инж. ЦЕНКО ЦЕНОВ

Членове:

инж. ДИМИТЪР БЪРДАРОВ

инж. ВАЛЕНТИН ЧАМБОВ

проф. д-р ИВАН ПАЛИГОРОВ

д-р инж. ГЕОРГИ ГОГУШЕВ

доц. д-р ГЕОРГИ КОСТОВ

доц. д-р ЗДРАВКО СТАЛЕВ

Главен редактор:

инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ

boris@iag.bg

bbgospod@yahoo.com

Редактори:

СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА

banzarova@abv.bg

(Водещ на броя)

ЖЕНЯ СТОИЛОВА

zhenia.stoilova@gmail.com

Технически редактор:

инж. ВАНЯ КИСЪОВА-ИЛИЕВА

vaniakisiova@abv.bg

Дизайн и предпечат:

ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА

nushkamarkova@abv.bg

Фоторепортер:

ЙОРДАН ДАМЯНОВ

jordan.damianov@abv.bg

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,

тел.: 02 988 86 42;

тел./факс: 02 988 04 15.

<http://www.gorabg-magazine.info>

E-mail: gora@iag.bg

BIC TTBBBG22

IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50

СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.

Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е погнупан за печат на

07.02.2018 г. Индекс 20346.

Годишен абонамент - 30.00 лева.

Отделен брой - 3.00 лева.

Отпечатано - „Фатум“ ООД

Подробна информация за дейността на Изпълнителната агенция по горите може да намерите на Интернет адрес www.iag.bg

В броя

- 2 Тема на броя: Възстановяване на горите в България
- 8 **Представяме дирекция „Административно-правно обслужване и човешки ресурси“ в ИАГ**
- 11 **Издънковите гори: История и перспективи**
- 15 Минимални цени за ползване на дивеч за организиран ловен туризъм в Република България за периода 01.03. 2018 - 28.02.2019 г.
- 17 Информация
- 18 Висше образование: ЛТУ сред най-добрите университети в България за 2017 година
- 18 **Международни изложения: България партнира на „Зелена седмица“ в Берлин**
- 19 Наука и практика: Актуални проблеми на укрепителната система в пороя Лудов дол
- 22 **Гост на редакцията: Стела Енева: Всеки човек идва на този свят с мисия**
- 24 Горската история в горските издания
- III Обичам България: При Мани в Русе

На корицата

Снимка Йордан ДАМЯНОВ

CONTENTS

- 2 A Theme of the issue: The Recovery of the forests in Bulgaria
- 8 „Gora“ presents: Directorate „Administrative and legal and Human Resources“ in Executive Forest Agency
- 11 The coppice woods: History and perspectives
- 15 Minimum prices for the organized hunting tourism in the Republic of Bulgaria for the period 01.03.2018 - 28.02.2019
- 17 Information
- 18 Higher education: The University of Forestry among the best Universities in Bulgaria in 2017
- 18 International exhibitions: Bulgaria is the partner country of the Green Week in Berlin
- 19 Science and practice: Current problems of the fortification system in the Ludov Dol torrent.
- 22 Editorial's office guest: Stella Eneva: Every person comes to this world with a mission
- 24 The Forest History in The Forestry editions
- III I Love Bulgaria: To Mani in Rousse

Насоки за възстановяване на гори, засегнати от болести, вредители и природни въздействия

Инж. Мария БЕЛОВАРСКА, инж. Светослава СТОЯНОВА - главни експерти в отдел „Възобновяване, стопанисване, ползване и защита на горите“ в ИАГ

През последните няколко години в страната се наблюдава силно увеличаване на площите в горски територии, пострадали от екстремни природни въздействия - снеголоми, снеговали, ледоломи, ветровали, пожари, суша, както и от нападения от вредители и болести. В преобладаващата си част уврежданията са комплексни и взаимосвързани и водят до цялостно или частично едроплощно загиване на дървоостоите. Освен общоизвестните предпоставки за тези неблагоприятни процеси (особено в иглолистните гори с изкуствен произход) съществени причини са ненавременни лесовъдски намеси, подценените фито-санитарни мерки при добива, транспортирането и складирането на дървесината, както и аридизацията на климата, които водят до горски пожари, отслабване и нарушаване на стабилността на дървоостоите.

Бързото и цялостното възстановяване на пострадалите гори е от първостепенно значение за околната среда и бита на населението и е сериозно предизвикателство за професионалните качества на българските лесовъди. Приоритетно ще се прилага естественото възобновяване, но на терени и в райони, където това е невъзможно или са необходими бързи резултати, ще се използва залесяване.

Залесяването в България има дългогодишни традиции и изключителни за мащабите на страната резултати. Силно влияние за тях са допринесли целенасочените национални и местни политики, с масовата подкрепа и участие на населението. За период от 50-60 години са залесени над 1.6 млн. ха горски култури. Създаването на нови гори у нас е било насочено към постигане на следните основни цели - овладяване на ерозията, повишаване на лесистостта на регионите чрез залесяване на голи горски и пустеещи земеделски земи, повишаване на производителността на горите, подобряване на ландшафта.

На залесяванията се дължат положителните лесовъдски резултати в нашата страна - дървесният запас е увеличен близо 3 пъти, ограничена е ерозията, подобрена е околната среда и много други. Обобщавайки тези резултати днес, трябва да ги вземем за сериозна основа и при предприемане на възстановителните действия в увредените гори целите трябва да бъдат запазени или преоценени съобразно новите условия, действащите стратегии и технологии.

Съществено влияние върху сегашното състояние на изкуствените иглолистни гори оказват и недостатъчно изяснените в миналото въпроси, свързани с произхода на посевните и посадъчните материали и значението му за растежа, устойчивостта и производителността на горските култури, както и с избора на видове за залесяване, съобразени с условията на месторастене и използване на големите гъстоти на културите.

В резултат на структурните промени в горския сектор, преоценяване на някои лесовъдски системи и намаляване вследствие на това на планираните в горскостопанските планове и програми залесявания, както и недооценяване от собствениците и управляващите горски територии на този доказал се във времето и практиката метод за създаване на гори, в последните години обемите на залесяване са малки - 15 000-25 000 дка годишно. Намалените обеми, изпълнението на залесителните дейности от неквалифицирани работници и неспазване на лесовъдските изисквания доведоха до влошаване на качеството на залесяване и свързаната с него успеваемост на културите.

Добрите финансови резултати на държавните предприятия, както и съществуването на други източници за финансиране - фонд „Инвестиции в горите“, Горски мерки от Програмата за развитие на селските райони 2014-2020, други програми на Европейс-

кия съюз и корпоративни средства на любители на природата, дават възможности за постепенно оптимизиране на залесените площи.

Очаква се около 70 % от общата площ, която е отсечена или предстои да се отсече, да бъде оставена за естествено възобновяване, а около 30 % да бъде възстановена чрез залесяване. Чрез залесяване (подсяване) вероятно ще се наложи и допълване на естествено възобновяване върху 20-30 % от площите, оставени за естествено възобновяване. За възстановяване на горите върху тези значителни територии е необходимо да се предприемат редица организационни, лесовъдски и контролни дейности.

Определяне на приоритетните площи, върху които трябва да се започне залесяването

Приоритетно трябва да бъдат залесени териториите: с потенциал за развитие на интензивни ерозионни процеси; с добри растежни показатели, на които може да се постигне бърз ефект; граничещи с язовири и водни площи, използвани за битово водоснабдяване; около населени места; в защитени територии и зони; посещавани места и туристически маршрути.

Разработване и приемане на критерии за определяне на площите за естествено възобновяване

Този въпрос е подценен, поради което резултатите от досегашната практика не са обнадеждаващи. Главен критерий досега беше да не се изразходват средства. Площите, които не са възобновени естествено в законовия срок от 3 години, са оставени без надзор и последващи мероприятия. Липсват правила и критерии за приемане и оценка на площите със завършен процес на естествено възобновяване.

Водещи критерии за определяне на площите за естествено възобновяване трябва да са: да съществуват потенциални възможности за естествено възобновяване - подходящи почви, климат, изложение, налична растителна покривка; да има започнал възобновителен процес от стопански ценни видове, които са подходящи за условията на месторастене и имат потенциал да определят характера на бъдещата гора; да няма присъствие или то е слабо на конкурентна растителност; да съществува малка опасност от паша на диви и домашни животни.

Изготвяне на програми и календарни графици за извършване на залесителните дейности

Необходимо е да се предприемат следните дейности: точно идентифициране и определяне на площите за залесяване; разработване на годишни работни програми за залесяване, свързани със законовите изисквания и сезоните за извършване на дейностите; определяне на необходимите средства и източници за финансиране; изготвяне на технологични планове за залесяване; определяне на начините за извършване на залесителните дейности - чрез възлагане, собствени работници, доброволен труд; провеждане на възлагателни процедури за изпълнение на дейностите; определяне на отговорни лица за контрол и приемане на извършените работи.

Избор на видове за залесяване

Въпреки съществуващата дългогодишна практика и определящото му значение за успеха на залесяването този въпрос необосновано е подценен. Залесява се с наличните фиданки, без да се държи сметка за преследваните цели и условията на месторастенето. Това налага да се анализират и отстранят допусканите грешки в тази насока. При избора на видове за залесяване за възстановяване на унищожените гори трябва да се спазват следните изисквания: да се предпочитат смесените култури; с предимство да се използват местните и по-сухоустойчивите видове; видовете да са

съобразени с класификационната схема на типовете горски месторастения (2011 г.) и целта на залесяване; да не се елиминират иглолистните видове като черен бор и кедри, които са доказали своите предимства и устойчивост; да се използват подходящи схеми, начини на смесване и гъстоти, съобразени с условията, целите, традициите и нормативните документи; да не се пренебрегват видовете с единично участие - горскоплодни, ценни видове и произходи; да не се подценяват пожарната устойчивост и препоръчаните противопожарни мерки при създаване на културите.

Осигуряване на достатъчно количество по видове качествен посевен и посадъчен материал

За осъществяване на тази дейност е необходимо: добив и събиране на необходимите семена от регистрираната горска семе-производствена база; приваждане на семедобивните и хранилищата в работещо състояние; прилагане на иновативни методи и препарати за предпосевна подготовка на семената; предварително и последващо окачествяване на семената от семеконтролните станции; качествено съхраняване на семената и фиданките; подобряване на състоянието на държавните горски разсадници и производството на достатъчни количества по видове качествени фиданки, включително и за други потребители; ограничаване до минимум на вноса на горски репродуктивни материали от други страни; увеличаване на дела на използваните фиданки със закрыта коренова система; спазване на правилата на районирането на произхода и използването на посевния и посадъчния материал; по-голямо внимание към стандартите за качество, транспортирането и съхранението на семената и фиданките; спазване на посевните норми, дълбочина на посева, мерките за защита.

Формиране на оперативен резерв от семена и фиданки

Резервът осигурява сигурността на залесяванията и дава възможност за реализиране на приходи от продажби на други потребители. Той дава възможност за преодоляване на съществуващата биологично обусловена периодичност в плодоносенето на някои видове и на последствията от повредите от екстремни климатични прояви, болести и вредители, които се отразяват на семенните реколти и на производството на фиданки на открито. В страната има изградена добра база за съхранение на семена - Пловдив, Разлог, София и други, но липсват хранилища за фиданки, с които да се даде възможност за удължаване на залесителния период и повишаване на прихващането на културите.

Определяне на най-подходящите за съответните райони технологии на почвоподготовка и засаждане (засяване)

Качеството на извършването на тези две дейности обикновено са с определящо значение за успеха на залесяването. Тъй като значителна част от подлежащите на възстановяване площи са с недобри растежни показатели, трябва да се имат предвид направените в досегашната практика изводи: есенната почвоподготовка е за предпочитане; механизирания (пълна или частична) почвоподготовка с дълбочина над 30 см дава по-добри резултати; на сухи, бедни и месторастения с южна компонента да не се прилагат опростени почвоподготовки; есенното и ранното пролетно засаждане дават по-добри резултати; сеенето на семена за дълговете дава много добри резултати, когато са взети мерки срещу изравяне от дивеч и са спазени изискванията за качеството на семената, времето, броя на семената и дълбочината на посев; прихващането се увеличава, когато корените на фиданките или посадните места са третирани с абсорбиращи влагата препарати; дупките и посадните места, направени с подобрен меч, са за предпочитане.

Тема на броя: Възстановяване на горите в България

Качествено изпълнение на залесителните дейности

При сегашния начин на изпълнение - чрез възлагане на дейности, качеството е ниско и прихващането (60-70 %) е незадоволително. Основните причини за това са: лошата квалификация и текущото на работниците; незаинтересованост на изпълнителите от крайния резултат; не се прилага възлагане на комплекса от дейности за целия срок на инвентаризационния период (3 или 5 години); не се спазват договорите и при лошо изпълнение има стремеж за оневиняване на изпълнителите. Считаме, че за извършването на залесяването в стопанствата с по-големи обеми трябва да се възстанови изпитаната в миналото организация на изпълнение с квалифицирани собствени работници.

Подобряване на контрола при извършване и приемане на дейностите

Сега прилаганият контрол на всички етапи и нива е принизен и не-ефективен. Регистрираните лесовъди към изпълнителските фирми не участват в процеса на изпълнение на възложените дейности и не присъстват на обектите. Техническите ръководители на участъци към ДГС/ДЛС и инспекторите присъстват индиректно на залесителните обекти, а в някои случаи са основните организатори на фирмите. Всичко е оставено в ръцете на неквалифицирани работници. Необходимо е подобряване в следните насоки: обучение на специалистите и работниците; прецизиране на договорите за изпълнение и предвиждане на по-големи санкции при лошо изпъл-

нение; качествено извършване на плановите инвентаризации и на контролните проверки; подобряване на отчетността.

Полагане на грижи за създадените култури и възстановени по естествен начин гори

Поради непровеждане или с лошо качество и ненавременно на отгледните грижи част от създадените култури са в лошо състояние, а във възобновените по естествен начин гори се наблюдава настаняване на нежелана конкурентна растителност. Не се провежда отглеждане на подраста, осветление и регулиране на състава, а във възобновителните участъци не се извършва подпомагане или допълващо залесяване. Допуска се и паша на домашни животни и дивеч, а в определени случаи се подценяват лесозащитните мероприятия. За подобряване на тази дейност е необходимо: изпълнение на най-необходимите отгледни грижи; качествено извършване на дейностите; обучение на специалистите и работниците; осигуряване на достатъчно средства; подобряване на контрола и приемането на извършените дейности.

Възстановяването на пострадалите гори е мероприятие с висок обществен отзвук, което поставя на изпитание професионалните качества на българските лесовъди. Във времето те са доказали своите качества и отговорност при изпълнение на такива важни за горите и обществото задачи. Вярваме, че с помощта на държавата и активното участие на всички собственици на гори и местното население ще бъде постигнат успех.

Стратегия за залесяване на опожарени и съхнещи гори в Югоизточното държавно предприятие - Сливен

Инж. Жельо МАРЕВ - зам.-директор на ЮИДП, инж. Мирослав МАРИНОВ - директор РДГ - Сливен

През последните години в Югоизточното държавно предприятие годишно се залесяват по близо 5000 дка в опожарени гори. Най-много те са в Държавните горски стопанства „Тунджа“ - Ямбол, Елхово, Тополовград, Свиленград, Маджарово, Нова Загора, Чирпан и Стара Загора. Природо-климатичните и почвените условия в горските територии на тези стопанства се характеризират с горещо лято, топла зима, кратка пролет и суха есен, по-голяма част от почвите са канелено-горски и излужени чернозем-сморници, сухи, уплътнени, с малка водопропускливост. Тези условия предопределят и основния дървесен вид - черен бор, с който се е залесявало в периода 1990-2000 година.

След огромните пожари от 2000 г., които унищожават над 20 000 ха предимно иглолистни култури (в някои стопанства култури горят по 2-3 пъти), насоката за възстановяване на засегнатите площи се променя - трайно се увеличават площите, залесявани с широколистни дървесни видове (таблица 1).

Високият процент на прихващане на широколистните фиданки се дължи на залесяването с тополи и прилагането на пълна или ча-

Таблица 1

Залесени площи 2015-2017 г.

Година	Залесена площ (дка)	Иглолистни (дка)	Прихващане (дка)	Широколистни (%)	Прихващане (%)
2015	3000	387	70.9	2613	84.10
2016	5013	993	52.1	4020	70.29
2017	4700	570	72.02	4130	74.05

стична механизирана почвоподготовка с дълбочина 50-60 см за посев на жълди и засаждане на дъбови фиданки.

Наличието на опожарените площи и съхнещите иглолистни култури поставят на дневен ред въпроса какви горски култури ще създаваме. Във връзка с възстановяването на автохтонната растителност в засегнатите от различни неблагоприятни фактори горски площи направието е ясно - дървесните видове трябва да бъдат широколистни. Ще споделим нашия опит от последните години в създаването на горски култури от дъбове - чер, благуи, зимен и червен дъб, и техните спътници - липа, ясен и някои други видове.

Залесяването с дъбове е преустановено в стопанствата, най-мно-

го пострадали от пожарите в последните десетилетия, още след 1960 година. По простата причина, че създаването на такива култури е много трудоемко, бавно и скъпо. Производството на фиданки от широколистни видове е 2-2.5 пъти по-скъпо от иглолистните видове. Фиданка от иглолистни със свободна коренова система струва 0.08 лв., а дъбова - 0.20 лева. Плодоносенето при дъбовете е през 5-6 години, при това е несигурно и неравномерно. През есента на 2017 г. от събраните и засети 17 100 кг жълди само 2100 кг бяха от района на предприятието, а останалите се набавяха от 10 стопанства в Северна България, което е свързано с много разходи. Съхраняването на жълди за пролетно залесяване също е проблем. Наложил се да задействаме плодохранилището в ДГС - Стара Загора, където могат да се съхраняват до 5000 кг дъбови семена.

Независимо от големите трудности и разходи, негативите, породени от масовите залесявания с иглолистни, които наблюдаваме към днешния ден, ни заставят да работим само с дъбовете.

Проучвайки причините за провала на залесяването с дъбовете до 1960 г., констатирахме, че то се дължи на опростената (плитка) почвоподготовка и ненавременното и недостатъчното отглеждане на фиданките. Затова понастоящем в нашата работа заложихме на дълбока почвоподготовка и 3-4 окопавания по реда на залесените фиданки.

Създаването на един декар дъбова култура до 3 години възлиза на 600-650 лв. при механизирана почвоподготовка, докато с иглолистни е 260-300 лева. Разходите могат да се намалят, ако се създава култура чрез сеене, което се практикува в предприятието от три години и имаме 1600 дка от червен дъб, цер и благун. Разликата между сеене на жълд и садене на фиданки възлиза на 85-100 лв./дка, при условие, че посевните фиданки се окопават четири пъти. Важно условие за успеваемостта на сеене е при окопаването поникналите фиданки да се загърлят в областта на кореновата шийка, което ги предпазва от прегаряне. На припечните места се получава прегаряне на надземната част, но на следващата година се появяват нови леторасли от кореновата шийка.

За да не се допусне заглушаване на пониците, преди тяхното поникване е добре посадните места или целите тераси да се обработят с препарати против плевелна растителност. По този начин се икономисва едно окопаване по реда. Преди посев жълдите се обработват с препарати против гниене, плесени и гризачи. Есенните посеви трябва да се ограждат с електропастири, а ако то-

Залесявания в района на СИДП - Сливен

ва не е възможно, се прилага пролетен посев. Добре е между-редията да се изорават, като по този начин освободените от странично заглушаване фиданки за една година достигат височина 25-40 см, което в разсадниците се постига след 2-3 поливания и торене.

Според нас създаването на култура от дъбовете чрез сеене е по-добър вариант, защото се постига с по-малко разходи, а фиданките са по-жизнени.

Производството на дъбови фиданки в разсадник е свързано с подрязване на централния корен при изваждане, който не се компенсира от страничните корени и дърветата в бъдеще стават неустойчиви на ветроломи и снеговали. Този проблем трябва да се проучи, за да може да намери правилен отговор в практиката. Не съвсем изяснени са и въпросите с производството на фиданки със закрыта коренова система и с прилагането на по-рядка схема на залесяване.

Стратегия за развитие на дейността по възобновяване на горите

Според нашите виждания след 2020 г. площта за залесяване трябва да се удвои, дори да се утрои. Резерви за нейното нарастване са: невъзобновени пожарища; голи терени след изсичане на каламитетни гори; „голини“ и „поляни“, които до 1990 г. се ползваха като пасищни комплекси, а сега пустеят, обрасли са с драка, глог, шипка; неизползваеми обширни площи от държавния поземлен фонд.

Лесовъдите са наясно, че макар и бавно, трябва да се възстановят традициите и практиките по създаване на нови гори в съвременни условия. Да се обърне внимание на разсадниковото производство, механизиранията почвоподготовка, пълна или частична, с трактор, и изкопаване на дупки за залесяване с моторен свредел. По този начин ще се реши и въпросът с влагозапазването и аерацията на почвата. Нашият опит показва, че това мероприятие най-добре влияе върху успеха на прихващането и развитието на фиданките. За една година, жълдите, засети върху дълбока почвоподготовка, развиват централен корен до 40-45 см и надземна част 30-40 сантиметра.

Разбира се, ще се наложи и усъвършенстване на механизма по финансирането на мероприятията, свързани с дейността по създаването на новите гори.

Таблица 2

Извършена почвоподготовка 2015-2017 г.

Вид на почвоподготовката	% от общата площ	Площ (га)	От общото количество (га)	
			ръчна	механизирана
Пълна	45.33	2181	14	2167
Частична, в т.ч.:	54.67	2630	991	1639
- орни пояси	17.61	847	0	847
- тераси (ръчни, м)	33.05	1590	798	792
- площадки	4.01	193	193	
Всичко	100	4811	1005	3806

Залесяването трябва да бъде целенасочена и единна горска политика

**Инж. Никола КАВАРДЖИКОВ - главен експерт
по залесяване и защита на горите в РДГ - Пловдив**

Предполагам, че днес съкращението „ЛКМ“ не говори много на част от по-младата колегия. А то се отнася до лесокulturните мероприятия, огромна дейност, която заемаше голяма част от ежедневието на работата на лесовъдските десетилетия наред, и представлява създаването на нови гори - от семедобива до отглеждането на горските култури. Всичко това го има донякъде и днес, но е въпрос на отношение към тази дейност на колегите в различните части на страната, а не на целенасочена и единна горска политика. Проблемите със съхненето на иглолистните гори напоследък постепенно насочват мисленето на лесовъдския състав в посока на залесяването. Необходима е обаче по-широка дискусия по темата за възобновяване по изкуствен начин на освободени и невъзобновени площи, тъй като неизвестните предизвикателства се не-избежно по-големи обеми на работа в залесяването са много. Непрекъснатото намаляване на обемите на залесяване през последните години, обусловено до известна степен от нормативната база, която дава превес на естественото възобновяване, доведе до забравяне на „занаята“ залесяване. Виждаме това при отчитане на резултатите от есенната инвентаризация на създадените горски култури - въпреки занижените обеми процентите на прихващане вместо да нарастват, спадат, което е необяснимо. Всички дейности, свързани със залесяването, са специфични и пропуски във всяко едно от звената по веригата от семесъбирането, съхранението и посева на семената до отглеждането на създадените култури (с различията в технологията според дървесния вид, срокове и други) крият рискове за компрометиране на културите. Всяка една лесовъдска дейност е значима, но поради своята специфика залесяването със съпътстващите го мероприятия изисква наистина по-особено познание и отношение от всички участници в този процес - възложители, изпълнители и контролиращи.

Залесяването и защитата срещу ерозия през последните няколко години са negliжирани и резултатите от тях, базирани на контролни проверки, са незадоволителни.

Какво виждаме?

- Не се изпълняват предвиденията за залесяване, заложен в горскостопанските планове и програми, като и във финансовите планове на поделенията не се предвиждат достатъчно средства за залесителните дейности.

- В горските разсадници като цяло са занижени качеството и контролът при производството на фиданки. Няма достатъчно квалифицирани кадри и необходимата техническа обезпеченост на производството.

- Качеството на фиданките не винаги отговаря на БДС, като има и фиданки, получени само с основен сертификат за идентификация за произхода на ГРМ, без останалите документи, които трябва да ги придружават.

- Не се обръща достатъчно внимание на правилния избор на дървесни видове и на видовото разнообразие, съгласно проектните предвидения. Спряно е контейнерното производство на фидан-

ки от атласки кедър и други дървесни видове, а на бялата акация със свободна коренова система то е занижено поради режимите на „Натура 2000“.

- Въпреки минималните количества произвеждани фиданки, продиктувано от намалените обеми на залесяване, част от разсадниковите площи са занемарени. Не се извършва необходимото предпосевно торене и навременно обработване на угарните площи, като не се обръща внимание и на състоянието на наличния инвентар, инструментите за работа, поливните системи.

- При извършеното залесяване има обекти с частично неспазване на първоначално заложената в технологичния план схема, както и обекти, залесени на наклонени терени, без да е направен обратен наклон на терасите към ската.

- Отглеждането на културите не винаги се извършва своевременно и съобразно климатичните условия, както и с необходимото качество на операциите в това мероприятие. На някои обекти се допуска неспазване на параметри при извършваната работа с фиданките като липса на окопаване, неоформени поливни гнезда (за тополата), наличие на захрастени участъци.

- Не навсякъде в регистъра на водосборите с поройна активност се нанасят изградените от стопанствата баражи, за които липсват данни от стари регистри. Установяват се междувременно новооткрити баражи, за които трябва да се подадат заявления за включването им в списъците на водосборите с поройна активност.

- Като се изключи извършването на противоерозионни залесявания, други дейности за защита на горските територии от ерозия не се изпълняват. Някои от изградените съоръжения - баражи, не са в добро състояние и имат нужда от ремонт, а средства за това през последните години не се заделят.

При извършването през годините от страна на РДГ - Пловдив, внезапни, планови и текущи проверки на различните дейности и мероприятия от раздел „Възобновяване на горите“ има съставяни протоколи с предписания и срокове за отстраняване на нередностите, съгласно нормативната база.

Какво да се прави - изводи и предложения

От отчети преди 10 години се вижда, че през 2008 г. при разчет за залесяване 2006 дка по отчет са залесени 2028 декара. Средногодишните обеми на залесяване за Пловдивския регион по горскостопанските планове (ГСП) към 01.03.2015 г., след редуциране, са 1563 декара. През последните години обемите са под 800 дка, като за 2017 г. разчетът за залесяване и съответното му изпълнение е 257 декара. При такива количества на залесяване е излишно да се прави сравнение между затрудненията при финансиране на лесокulturните мероприятия преди десет години и възможностите за реинвестиране в тези мероприятия сега.

Намаленото производство на фиданки в разсадниците, породено от занижаване на предвиденията за залесяване площи, води до минимални обеми и при попълване и отглеждане на горските култури, а съответно - и до намаляване на лесокulturните мероприятия и финансирането им като цяло. Това съответно налага сък-

ращаване на работници в разсадниковото производство от стопанствата и по лесокултурните мероприятия във фирми, изпълняващи тази дейност. Обикновено това са обучените работници, което веднага повлиява на приемствеността и качеството на изпълнение на тези специфични дейности.

Тези обстоятелства, заедно с недостатъчно сериозното отношение към лесокултурната дейност от страна на изпълнителите, проблемите при провеждането на процедурите и неосигуреността на работниците прекъснаха създаваните с години традиции в разсадниковото производство и залесяването, които са извършвани с опитни бригади.

Планиране и извършване на предстоящите мероприятия по залесяване във връзка с промените в климата

Проблемът със съхненето в иглолистните гори започна сериозно да чука на вратата преди 3-4 години, като през 2017 г. динамиката на ескалирането му е особено интензивна. Факторите, довели до развитието на този процес, са комплексни, като в основата им са настъпилите климатични промени. С изключение на 2014 г., когато валежите надхвърлят средномесечните норми, останалите години се характеризират с валежи под нормалните през всички сезони, а през летния период трайните продължителни засушавания са съпътствани от много високи температури. Това доведе до физиологичното отслабване на голяма част от иглолистните гори. През октомври 2014 и през март 2015 г. паднаха валежи от мокър сняг и предизвикаха снеголоми в много от иглолистните култури и насаждения. Падналата иглолистна маса, поради големите си обеми и трудността за цялостното ѝ усвояване в съкратени срокове, допринесе за развитието и размножаването на вредители и патогени - върховият и шестъбният корояд, най-вече при белия бор, и гъбата *Sphaeropsis sapinea*, главно при черния бор. Предстои инвентаризиране на площите, освободени на сто процента от увредената дървесина, и определяне на вида на възобновяването им - естествено или чрез изкуствено залесяване.

При планиране и извършване на предстоящите мероприятия по залесяване би трябвало да се обърнем към влязлата в сила през 2011 г. разработена от МЗХ „Програма от мерки за адаптация на горите в Република България към климатичните промени по зони на уязвимост“, както и към разработката на ИГ и още три института към БАН, Националния координационен център за глобални промени, Пенсилванския държавен университет и Центъра за интегриран регионален анализ „Засушаването в България: съвременен аналог за климатични промени. Природни, икономически и социални измерения на засушаването 1982-1994 г.“.

Предложенията за предприемане на необходимите действия са следните:

1. Необходимо е да се актуализират данните за предвидените в ЛУП площи за средногодишно залесяване и процентното им изпълнение по стопанства, като на тази база се изготвят програми по години за изпълнение на проектираните залесявания. Аналогични програми за залесяване на увредени поради биотични и абиотични фактори гори също трябва да бъдат изготвени със съответни календарни графици, необходими средства и източници на финансиране.

2. Успоредно със залесяването трябва да бъде подготвена и програма за стабилизиране на разсадниковото производство, като се обърне внимание както на квалифицираните работници, така и на материалното и техническото оборудване, с цел задължително осигуряване на необходимите количества качествен посадъ-

чен материал за нуждите на залесителните мероприятия на територията на съответния регион. Преминаване по възможност изцяло към производство на фиданки със закрыта коренова система.

3. Осигуряване на достатъчни количества семена за посев и попълване на резерва от съответните видове, подлежащи на съхранение, за ограничаване и премахване на възможен внос на ГРМ от други страни.

4. Държавните предприятия и техните поделения да предприемат мерки за създаване на организацията на работа със собствени работници при целогодишна заетост, които да бъдат квалифицирани за изпълнение на съответните дейности поради доказаната през годините по-добра ефективност.

5. Регулиране на проблемите със заплащането на положения труд и обвързаност на това заплащане с постигнатите резултати при залесителните процеси.

6. Предвид трудностите при намиране на квалифицирани работници, както и нужното време за създаването и обучаването им, е необходимо максимално механизирание на процесите и технологиите в разсадниковото производство, почвopодготовката, залесяването и отглеждането на създадените култури, там където това е възможно.

7. Съобразявайки се с климатичните изменения, при избора на дървесни видове за залесяване с приоритет да бъдат не само местни сухоустойчиви, но и доказалите се със своята сухоустойчивост атласки кедр, бяла акация и други подходящи за месторастенето немесни видове, извън зоните по „Натура 2000“.

8. Прилагане на добри практики и иновативни технологии в залесяването и свързаните с него видове дейности, взаимствани от опита на държави със сходни на нашите климатични и други условия.

9. Поради зачестилите през последните две години свлачищни процеси - следствие на активизиране на валежите, е необходимо изготвяне на програми за периодичен мониторинг през годината на водосборите с поройна активност, както и предвиждания и срокове за ремонтване на баражите.

10. Изготвяне и издаване на Наръчник/Инструкция/Методика на процесите, свързани със залесяването, с включени в него добри практики за прилагане на терен, основани на нормативната база, както и на нашия и чужд опит.

В 139-годишната история на горската служба практиката е доказала кога лесокултурните мероприятия се извършват най-качествено и успешно. Това става в десетилетията, когато тези дейности се извършваха от обучени, знаещи и можещи работници, хора с призвание за работа в горите, под прякото ръководство и контрол на специалисти от лесничествата. Наложително е да се осъществи промяна в нормативната база, което да даде възможност основните съзидателни лесовъдски дейности да се извършват от наети от горските и ловните стопанствата бригади, съставени от квалифицирани работници с трайни трудови навики.

Изграждането на икономически самостоятелен горски сектор, доказал се през втората половина на миналия век като най-добрата форма на управление на горското стопанство у нас, е много необходимо и сега поради реалната възможност за реинвестиции за възобновяване на горите и подобряване на тяхното състояние.

Създаването на нови гори е дейност, изключително отговорна пред поколенията, защото според древната мъдрост ние не получаваме гората по наследство от нашите деди, а сме я взели назаем от нашите деца и внуци.

Редакцията на сп. „Гора“ открива нова рубрика за възстановяването на горите в България и кани всички, които искат да участват с материали, мнения и отзиви, да пишат на: gora@iag.bg

Представяте дирекция „Административно-правно обслужване и човешки ресурси“ в ИАТ

Динамичните процеси в прилагането на европейското и националното законодателство изискват висок професионализъм

Даниела АНГЕЛОВА - директор на дирекция „Административно-правно обслужване и човешки ресурси“

Родена е в Пловдив.

През 2004 г. завършва специалност „Право“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Същата година започва работа в Държавното лесничейство в Пловдив като юрисконсулт.

От 2006 до 2008 г. е младши юрисконсулт в Главна дирекция „Земеделие и гори“ в Министерството на земеделието и храните.

През 2008 г. постъпва в Изпълнителната агенция по горите в дирекция „Административно-правно и информационно обслужване“, като последователно е старши юрисконсулт, главен юрисконсулт и началник на отдел, а от февруари 2016 г. е директор на дирекция „Административно-правно обслужване и човешки ресурси“. Преминала е обучения по „Законодателен механизъм в Европейския съюз“, „Международна дипломация“, „Оценка на въздействието на нормативните актове“.

Участва в процедурите по изготвяне и приемане на всички нормативни актове, свързани с горското и ловното стопанство.

Дирекция „Административно-правно обслужване и човешки ресурси“ е част от общата администрация на Изпълнителната агенция по горите и нейната основна задача е да оказва правна помощ както на Агенцията и нейните структури, така и на всички администрации, държавни и неправителствени организации, браншови съюзи, граждани на Република България при провеждане на държавната политика в областта на горското и ловното стопанство в съответствие с действащото законодателство.

Законодателството на Европейския съюз е в непрекъснат процес на развитие и честите законодателни промени изискват хармонизиране на българското законодателство със съвременните европейски директиви, регламенти и стандарти в областта на горското и ловното стопанство. Дирекцията се стреми да бъде в крак с динамичните процеси по актуализиране и прилагане на европейското и националното законодателство. В изпълнение на своите функционални задължения дирекцията взаимодейства ефективно с правните и специализираните дирекции на държавната администрация в случаите, в които е необходимо сътрудничество по съвместни проекти.

Ежедневно се стремим да подобряваме административно-правното обслужване на гражданите и да уго-

влетворяваме техните очаквания за експертно становище и произнасяне в срок по поставените от тях проблеми. Връзката с потребителите и достъпът до тези услуги е важна част от дейността на дирекцията, като стремежът е да осигурим възможно най-добро експертно обслужване и да откликнем адекватно на потребностите им. В рамките на своята компетентност осигуряваме непрекъснат процес по приемане на молби, жалби и сигнали от страна на гражданите, като изразяваме становища по тях и предаваме законосъобразни варианти за разрешаването им. Ефективността и ефикасността на работа и постигането на добри резултати са приоритет за дирекцията и пряка последица от стриктното спазване и прилагане на действащото законодателство. С цел по-висока ефективност на административно-правното обслужване периодично участваме в обучения, свързани с подобряване на експертните познания на служителите и повишаване на капацитета на дирекцията. Водещ принцип е да се насърчават служителите да придобиват повече знания, умения и добри практики, които да споделят в работна среда.

Осъществяването на дейността на дирекцията е организирано в три отдела - „Нормативни дейности“, „Правно-административни дейности“ и „Човешки ресурси“.

Анелия ВАСИЛЕВА - началник на отдел „Нормативни дейности“

Една от основните функции на отдела е свързана с разработването на нормативни актове и изразяване на становища по тях. След отмяната на Закона за горите и приемането на изцяло нов закон през 2011 г. възникна необходимостта от актуализиране на горско законодателство, което адекватно да отговаря на променените обществени отношения, свързани с горското стопанство. Отделът изигра съществена роля в подготовянето и обсъждането на новия Закон за горите чрез участие в работни групи, експертни заседания, обществени консултации със заинтересованите страни, Комисията по земеделие и храна към Народното събрание.

Приемането на закона през 2011 г. наложи необходимостта от актуализиране на подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане, както и приемането на изцяло нови наредби. Юриконсултите в дирекцията участват активно в процеса на подготовка на съответните актове - оказват методическа помощ по тяхното разработване, участват в междуведомствени работни групи, като подготвят предложения за промени в нормативни актове, които имат отношение към дейностите, извършвани в горските територии. Съгласуват проекти на актове на Министерския съвет за учредяване на вещи права.

Друга приоритетна дейност на дирекцията е ефективната правна защита на държавния интерес чрез

осъществяване на процесуално представителство по дела, по които държавата е страна. Резултатите от тези дела показват, че те се водят с висок професионализъм, което дава „добра експертиза“ на служителите. В случаите, в които държавата е ангажирана по дела с висок обществен и материален интерес, се прави обстоен анализ на действащата нормативна база и добрите практики.

Юристите на дирекцията, които работят в отделите „Нормативни дейности“ и „Правно-административни дейности“, участват в подготовката, организирането и провеждането на обществени поръчки, като консултират ръководството и служителите относно законосъобразното им провеждане.

Александър ФЕРДОВ - началник на отдел „Човешки ресурси“

Огромна обем от работата в дирекцията е свързан с човешките ресурси. Тази дейност представлява част от управлението, което отговаря за служителите в техните служебни и трудови правоотношения. Отделът е един от най-малките в Агенцията, но същевременно с едни от най-големите отговорности във връзка с цялостното обезпечаване, организиране и управление на дейностите по човешки ресурси в администрацията на Изпълнителната агенция по горите и в нейните структури и специализирани териториални звена.

Основните дейности, които се изпълняват в отдела, са в две направления - ежедневни и възлагани като текущи задачи, засягащи персонала в администрацията на агенцията или ръководителите на структурите и специализираните звена на ИАГ, за които работодател по смисъла на Кодекса на труда е изпълнителният директор, и месечни или годишни в зависимост от конкретните разпоредби на действащата нормативна уредба, регламентираща периоди, в които е нужно да се извършват определени процеси относно служителите. Месечни и годишни са периодите по оценяване на работещите по трудови и служебни правоотношения в администрацията на ИАГ, съгласно Наредбата за условията и реда за оценяване изпълнението на служителите в държавната администрация, когато в началото на годината се извършва оценяването за предходния период, изготвят се работните планове до края на януари, след което в средата на година се провеждат междинните срещи между оценяващ ръководител и оценявания. Тази дейност продължава до началото на следващата година и завършва с поставяне на окончателна оценка за периода.

Отдел „Човешки ресурси“ подпомага разработването и осъществяването на политиката и стратегията по управлението на човешките ресурси в системата на

ИАГ, организира и контролира изготвянето и утвърждаването на длъжностното и поименното разписание на служителите, съгласува и предлага за утвърждаване длъжностните разписания на регионалните дирекции по горите и специализираните териториални звена, участва в провеждането на конкурси за длъжности, чийто работодател/орган по назначаването е изпълнителният директор на агенцията. В отдела се изготвят административните актове и документи, свързани с възникването, изменението и прекратяването на служебните и трудовите правоотношения. Отделът се грижи за правилното разработване, при необходимост - актуализиране и утвърждаване, на длъжностните характеристики на служителите. Води се и се съхранява отделен архив по човешки ресурси.

Част от ежедневните задачи пред отдела е и осъществяването на методическо ръководство и координацията чрез даването на указания, контрол и напътствия по управлението на човешките ресурси в регионалните дирекции по горите и специализираните териториални звена. Целта е поддържането на високо ниво на професионализъм и при необходимост - подобря-

Екипът на дирекцията

ването му от всички служители, които отговарят за дейностите от областта на човешките ресурси. Отделът отговаря за цялостната дейност по изготвянето на административни актове, свързани с дейността по човешките ресурси, и изразява становища по тях във връзка с възникването, изменението и прекратяването на служебните и трудовите правоотношения в ИАГ и лицата, за които работодател е изпълнителният директор на Агенцията. Изготвяме всички становища и предложения по материали, свързани с управлението на човешките ресурси и с подготвянето на отговори по постъпили сигнали и

предложения от граждани, юридически лица, общини, организации, ведомства, когато те засягат дейностите по управление на човешките ресурси.

Изпълнението на задачите, даването на точни и ясни становища, подготовката на проекти на документи от областта на човешките ресурси изискват опит и познаване на множество основни нормативни документи.

Огромно е предизвикателството пред отдела с малката си численост да продължава да бъде на високо професионално ниво, но ние сме приели това предизвикателство.

Тодор БОГОМИЛОВ - началник на отдел „Правно-административни дейности“

Работата на отдела включва изготвяне и съгласуване на административни актове, договори, становища, документи по обществени поръчки, съгласуване на административни актове, с които приключват административните производства по Закона за горите и Закона за лова и опазване на дивеча. Юриконсултите оказват правна помощ на служителите в администрацията на Изпълнителната агенция по горите и нейните структури при осъществяване на тяхната дейност. Изготвят отговори на запитвания, сигнали и жалби от граждани, администрации и юридически лица, осъществяват процесуално представителство, участват в постоянни комисии, междуведомствени работни групи, осъществяват взаимодействие с правителствени и неправителствени организации. По Закона за пчеларството юристите на отдела изразяват становища и изготвят проекти на договори за учредяване на правото на ползване за устройване на постоянни пчелини. Дават консултации по приложимото законодателство.

Административната дейност включва деловодна обработка на входящата и изходящата поща на Изпълнителната агенция по горите, която за 2017 г. възлиза на около 35 000 документа. Деловодителите осъществяват текущото обслужване на учредения архив на ИАГ, както и на гражданите на гише „Приемна“. Дейността се извършва качествено и в срок, както се спазват нормативите заложи в Хартата на клиента.

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ОПИТ в средностъбленото стопанисване на издънковите дъбови гори

Гл. ас. д-р Йонко ДОДЕВ, доц. д-р Груд ПОПОВ, доц. д-р Миглена ЖИЯНСКИ,
гл. ас. Ивайло МАРКОВ - Институт за гората при БАН

Издънковите дъбови гори в България са над 1 млн. ха, като една трета от тях са церови. По-голямата част от тях е в стопанския клас за превръщане и две трети от тях вече са надхвърлили турнусната си възраст. Лесовъдската ни колегия - управленски структури, наука и практика, спешно трябва да даде отговор на въпроса как да стопанисваме издънковите дъбови гори? Неблагоприятната им възрастова структура, влошените растежни показатели и негативното влияние на климатичните промени няма да позволят дълго да отлагаме вземането на стратегически важното решение.

На националното съвещание „Перспективи и насоки за стопанисване на издънковите дъбови гори“ (Кранево, 2016) колегията се обедини около мнението, че е необходимо прилагането на разнообразни лесовъдски системи за тяхното бъдещо управление. Не е възможно повсеместно превръщане на всички издънкови дъбови гори в семенни, имайки предвид огромната им площ, изключително разнообразните растежни условия, както и досегашните незадоволителни резултати в тази дейност. Икономическите, социалните и лесовъдските реалности също не го налагат. Дъбовите ни гори по начало са със смесен произход и е почти невъзможно да се открие насаждение само със семенен или само с издънков произход. Ситуацията се усложнява и от факта, че те са разположени главно в Долната горскорастителна зона, в непосредствена близост до населените места. Тези гори изпитват негативното влияние на антропогенния натиск и климатичните промени, които ще продължат и в бъдеще. Естествени спътници на дъбовете

са широк набор от дървесни и храстови видове, с които те формират сложни по състав, структура и сукцесионно развитие горски съобщества. И не на последно място, те са основният източник на дърва за огрев, като осигуряват отоплението на половин милион домакинства в страната. В тази сложна реалност можем да набележим най-под-

Средностъблено насаждение (V.N. Nicolescu)

ходящите възможности за стопанисване на издънковите дъбови гори посредством натрупания богат опит - както положителен, така и отрицателен. Би било погрешно да не се възползваме от знанията, уменията и опита на колегите от другите страни в Европа. Към 2000 г. издънковите гори в Европа са около 23 млн. ха, което е приблизително 16 % от дървопроизводителната площ на континента. Те са съсредоточени главно в крайните му западни, южни и югоизточни части. Повече от половината от издънковите гори се намират във Франция, Италия и Испания, където също доминират дъбовете. Във Франция издънковите гори са 6.4 млн. ха, което е 41 % от дървопроизводителната площ на страната, в Италия са 3.7 млн. ха, (43 %), а в Испания - 4 млн. ха, (20 %). Тези държави не се опитват да ги превърнат във високостъблени, а продължават да ги стопанисват като издънкови.

Как става това? В посочените страни, както и в цяла Европа, се прилагат основно две лесовъдски системи за стопанисване на издънковите гори: нискостъблена (simple coppice) и средностъблена (coppice with standards). Много по-ограничено, т.е. само в отделни малки райони, се провежда нискостъблено селекционно стопанисване (selection coppice), а клоносечно стопанство

Средностъблено насаждение с дъбов стандарт в Австрия (E. Hochbichler)

Средностъблено насаждение с дъбов стандарт във Франция (J. Carvalho)

(pollarding) и кастрене (shredding) се използват за отделни дървета и нямат широко стопанско значение. Интерес за нас представляват нискоствъбленото и средноствъбленото стопанисване. И докато първото е прилагано у нас и е добре познато, то средноствъбленото стопанство не е много известно на българската наука и практика и заслужава да бъде подробно проучено.

Средноствъбленото стопанство е лесовъдска система, при която избрани дървета, наречени стандарти, се запазват при всяка ротация, а останалите се изсичат наголо. По този начин се формира дървостой, състоящ се от два ясно разграничени елемента (сн. 1).

Разновъзрастен надлесен етаж. Състои се от дърветата стандарти, които са предимно със семенен произход и по-рядко от качествени коренови или пълни издънки. Стандартите са от ценни светлолюбиви

дървесни видове, с мощна и равномерно развита корона, устойчиви стъбла и добре развита коренова система. При средноствъбленото стопанисване тези дървета са високи, но стъблата им са по-ниско самоокастрени и с по-голяма корона, отколкото при високостъблените насаждения, като в същото време диаметрите им са значително по-големи (сн. 2 и 3). Стандартите са разположени сравнително равномерно в насаждението и се стопанисват високостъблено. От тях се добива качествена и скъпа едра строителна дървесина и се осигуряват семена за естествено възобновяване. Турнусът зависи от дървесния вид - за дъбовете той е 100-130 години.

Едновъзрастен втори етаж. Той е основно с издънков произход и се състои от разнообразни видове, които имат добра издънкопроизводителна способност. Стопанисва се нискоствъблено, чрез гола сеч, при турнус 20-30 години. При сечта се добиват дърва за огрев и технологична дървесина. Освен това вторият етаж предпазва почвата и играе ролята на подгон на стандартите. За създаване на средноствъбленото насаждение се преминава през следните етапи:

- Определя се турнусна възраст (t) за нискоствъбленото стопанисване на втория етаж, която обикновено е 20-30 години. След нейното достигане дървостоят се изсича, като се оставя определен брой стандарти от желаните видове. По възможност те трябва да са със семенен произход и задължително с добре оформени корони и стъбла и с добър растеж.

- При следващата ротация (след още t години) повечето от стандартите (на възраст $2t$) се запазват. От тях се отсичат тези, които са в лошо здравословно състояние, с повреди или слаб растеж. Вторият етаж отново се изсича наголо, като отново се оставя определен брой нови стандарти (на възраст t).

- Същата операция се прилага периодично през t години. Така при всяка ротация се отсича вторият етаж (на t години), както и стандарти от надлесния етаж - съответно на възраст $2t$, $3t$ и $4t$. Този процес е илюстриран на *фигурата*.

Понастоящем Франция стопанисва 73 % от издънковите си гори средноствъблено, а Италия - 76 на сто. Тези индустриални страни имат традиционно добре развито лесовъдство и прилагат

а. определяне и отглеждане на първите стандарти в ранна възраст

в. след четвърта ротация

б. след първа ротация

Фиг. Етапи в създаване на средноствъблено насаждение (EuroCoppice - COST Action FP1301, 2013-2017)

средноствъбленото стопанство повече от 200 г. в огромна част от издънковите си гори. Открили са неговите положителни страни, силно ги ценят и постоянно ги надграждат с трупане на опит и добри практики. Тяхната лесовъдска наука е разработила национални норми и указания за оптималния брой стандарти от различните възрастови класове, за взаимовръзката между броя им и склопеността, за зависимостта между продължителността и броя на ротациите и целевите диаметри и височина на получаваните сортименти.

В България нямаме типични средноствъблени насаждения. В миналото са правени опити да се създадат, но те не са били успешни и не са получили практическо значение. Основната причина за неуспеха е, че стандартите са определяни в много напреднала възраст, без предварително да са полагани грижи да развият мощни корони и устойчиви стъбла. След извеждане на сечта и пълното им осветяване такива дървета изпадат в състояние на едафичен стрес, в резултат на което суховършат, развиват вторична корона, огъват се и като цяло не могат да изпълнят своето предназначение.

Лошият опит не бива да ни отказва от въвеждането на тази доказала се лесовъдска система, а да ни подтикне да проучим добрите европейски практики и да се опитаме да ги приложим у нас. Средноствъбленото стопанство може да се развие у нас, защото би могло да се използва както за устойчиво стопанисване на част от издънковите ни гори, така и като един от възможните методи за постепенното превръщане на друга част във високостъблени. Нереалистично е да вярваме, че ще успеем отведнъж да превърнем всички издънкови дъбови гори във високостъблени. Където това е невъзможно, или в случаите, когато след извеждане на окончателната фаза на възобновителната сеч семенното възобновяване се е компрометирало по някаква причина, средноствъбленото стопанство може да бъде междинен етап, който същевременно да носи разнообразни екологични, социални и икономически ползи. Преминаването към него обаче трябва да става при насаждения в млада възраст, т.е. веднага след извеждане на окончателната фаза на възобновителната сеч, и още оттогава да се полагат грижи за стандартите

Издънковите гори: История и перспективи

те, за да могат те да формират мощни и добре оформени корони, стъбла и коренови системи.

Европейският опит сочи, че дъбовете са най-подходящите видове за стандарти при средностъблено стопанисване, а именно те доминират в над 60 % от издънковите ни гори. Други подходящи видове за стандарти са брястовете, ясените, яворите, дивата череша, брекинята и скорушата. Всички те са естествени спътници на дъба в издънковите гори на страната. Букът не е подходящ основно поради чувствителността му към прегаряне при внезапно откриване, както и заради гъстата му корона, която силно засенчва втория етаж и възпрепятства издънкопроизводителността и растежа му.

Повсеместно се наблюдава тенденция церът, келявият габър и липата да изместват автохтонните видове дъб (летен и зимен дъб, благуи) от типичните им месторастения. Чрез средностъбленото стопанисване е възможно да се гарантира и засили семенното участие на ценните видове дъб, отглеждани високостъблено като стандарти в надлесния етаж. В същото време във втория етаж церът, келявият габър, липата и другите естествени спътници могат да се стопанисват издънково, като се използват бързият им растеж и високата им обща производителност в млада възраст,

голямата им издънкопроизводителна способност и високата жизненост и устойчивост.

Издънковите дъбови гори в България са основният източник на дърва за огрев. В практиката церовата дървесина, дори и едрата, се ползва предимно за горене. Средностъбленото стопанисване ще позволи в смесените насаждения церът, келявият габър и други видове да се стопанисват нискостъблено, чрез сечи наголо през 25-30 години. Така горските стопанства ще получават редовни приходи, като същевременно ще се гарантира осигуряването на населението с дърва за огрев. Ценните в стопанско отношение видове дъб ще се стопанисват високостъблено при турнус 100-120 г. и ще дават висококачествена, едра и скъпоструваща дървесина, която все по-трудно се намира на пазара.

От полза за лесовъдската колегия би било много полезно да проучим чуждестранния опит, на базата му да бъдат разработени национални норми и указания и да се заложат опитни площи. При положителни резултати средностъбленото стопанство може да стане част от горскостопанската ни практика. Това ще даде в ръцете на нашите лесовъди още един инструмент, който западноевропейските колеги успешно използват от векове.

РЕЗУЛТАТИ от проведени възобновителни сечи в издънкови дъбови гори

**Инж. Иван ЯНЕВ - ДГС - Разлог, инж. Калин ЗАШЕВ - ДГС - Благоевград,
д-р инж. Георги ГОГУШЕВ - РДГ - Благоевград**

Постигането на резултати при стопанисването на горите става при доброто познаване на биологичните и екологичните особености на дървесните видове и формираните от тях гори. Насочването на процесите в горските екосистеми е толкова по-успешно, колкото по-добре се познават естествената динамика на растителните съобщества и влиянието, което оказва въздействието на външни и вътрешни за екосистемата фактори. Колкото по-сложни са екосистемите, толкова по-трудна е задачата за изучаването им и по-голям е наборът от лесовъдски подходи, които може да се прилагат. Дъбовите гори са с най-голямо разнообразие на видове у нас. Разположени са в широк диапазон от климатични условия и са подложени на въздействието на множество фактори, сред които и продължителен антропогенен натиск. От тази гледна точка стопанисването им изисква задълбочено изучаване и прилагане на диференцирани подходи при извеждане на сечите. В лесовъдството това се постига чрез дългосрочни наблюдения и анализи на посоката на развитие на горите след извеждане на сечи.

Обилното семеносене на дъбовете преди 10 години постави практически въпроси с възобновяването в дъбовите гори. В статията са отразени резултатите от наблюденията върху възобновителните процеси в дъбови насаждения след сечи, проведени преди повече от 10 години на територията на ДГС - Благоевград. Целта на заложените опити е да се проследи развитието на семенния подраст при различни режими на осветление и извеждани лесовъдски мероприятия. Обектите, върху които са извър-

шени наблюденията, са в отдел 267 „м“ и 273 „г“ на ДГС - Благоевград.

В отдел 267 „м“ - благуи 9, цер 1, 80 г., V бонитет, издънков произход, 900 м н.в., изложение СЗ, МТЮ-ІІВ1.12.2. през 2005 г. е изведена гола сеч за реконструкция в края на семеносна година на площ 5 хектара. В резултат на обилното семеносене и появилото се естествено семенно възобновяване залесяването на площта не се извърши. За подпомагане на развитието на наличния семенен подраст през 2-3 години се водеха осветления за изсичане на издънките.

Наблюденията показаха, че развитието на дъбовия подраст протича различно в зависимост от условията, формираните от микро-релефа. В микропониженията на северозападните изложения фиданките се развиват добре при гъстота 5-10 бр./м², като 5 години след извеждане на сечта са с размери между 0.7-1 метра. На западни изложения в горната част на склона броят на фиданките е 1-2 на м², с размери между 0.3-0.5 метра. Издънките от дънерите на отсечените дървета още през първата година достигнаха размери 0.7-1.5 м и потискаха развитието на семенните екземпляри, като най-голям брой и силен растеж имаха издънките от дънерите на по-младите дървета.

В съседна част на същия подотдел върху 5 ха е изведена осветителната фаза на краткосрочно-постепенната сеч с висока интензивност - 60 %, а част от площта на насаждението е оставена без сеч - за контрола. Целта на заложения опит бе да се направи сравнение между развитието на семенния подраст при

различни режими на осветление. Наблюденията показаха, че развитието на дъбовите фиданки под склопа на силно изредената част (склопеност - 0.3-0.4) не се различава от развитието им в площта без мероприятия. След две години издънките от дънерите на отсечените дървета покриха площта, като оформиха пътен подлесен етаж.

Отдел 273 „г“ - зимен дъб 6, благуи 4, 40 г., IV бонитет, издънков произход, 950 м н.в., изложение - И, Т-II-1 С 2. през 2006 г. е изведена постепенно-котловинната сеч с големина на котлите 0.2-0.3 хектара. Фиданките при извеждането на сечта са 5-10 бр./м², с размери 0.1-0.2 метра.

След извеждане на сечта се извършваха наблюдения върху развитието на възобновителните процеси и се провеждаха отгледни сечи - изсичане на издънките. Семенните фиданките три години след извеждане на сечта редуцираха броя си до 5-6 на м², с размери 0.2-0.3 метра. С най-добро развитие се отличава подрастът, развиващ се в условията на частично засенчване от оставащата дървостой. Поради младата възраст на насаждението издънковото възпроизводство бе изключително силно и за 10-годишен период са изведени 5 осветления. Отгледните мероприятия обхващаха цялата площ на котлите, като се изсичаха издънките от дънерите на дъба и всички други видове, конкуренти на семенния подраст.

През 2016 г. бяха извършени измервания на наличното семено и издънково възобновяване във възобновените участъци на двете насаждения. Резултатите са показани в таблицата.

Таблица

Семено и издънково възобновяване в двете насаждения

Подотдел	Възраст на дървостоя преди сечта, г.	Семенни фиданки, бр./ха	Издънкови фиданки, бр./ха	Средна височина, м	Средна дължина на последния леторасъл, м
267 „м“	80	65 400	16 800	1.87	0.18
273 „г“	40	69 800	40 370	0.32	0.03

От таблицата се вижда, че броят на семенните фиданки е сравнително еднакъв и в двете възобновени площи. Големите разлики се наблюдават в броя на издънките и размерите на семенния подраст. В по-старата гора - отдел 267 „м“, възобновеният подраст е с височина почти 2 м, а броят на издънките е много по-малък от семенните екземпляри. Фиданките са с добър растеж (средно 18 см), което значи, че насаждението вече е превърнато в семено. В подотдел 273 „г“ въпреки по-големия брой на отгледните сечи, издънковите фиданки са значително повече (40 370 бр./ха), като средната височина на семенните екземпляри е много по-малка (средно 32 см) и със слаб растеж (средно 3 см). За постигане на превръщането в тези площи ще се наложи отглеждане и през следващите години.

Проведените наблюдения не са недостатъчни за приемане на крайни заключения, но резултатите могат да бъдат дискутирани. Потвърждава се правилото, че най-добри условия за растеж дъбът получава при отваряне на котли и най-подходящата възобновителна сеч за него е постепенно-котловинната. Отварянето на по-големи площи във възобновените участъци съответства на биологията на вида. Дъбовете се характеризират с голяма дъл-

говечност и способност да формират мощни корони, заемащи голяма площ. При естествени условия в неповлияни от човека гори подмяната на дървостойа настъпва в процеса на отпадане на единични или групи дървета. При тези условия се формират пространства (котли), бързо заемани от дървесните и храстовите видове, намиращи се до този момент под склопа.

Основна разлика между двата дървостоя, в които са изведени сечи, е възрастта. В насаждението с по-добър растеж на семенните екземпляри (267 „м“) тя е два пъти по-висока - 80 години. По-високата възраст на гората е свързана с по-продължителен период на плододане, който е позволил натрупване на подраст на различна възраст под склопа. В нашата лесовъдска литература торчковият подраст се посочва като негоден и нежелан за възобновяване на горите. Резултатите от възобновяването в двете площи показват обратното. Продължителното задържане под склопа на семенния подраст с периодично отмиране на надземната част формира добре развит корен. Диаметърът в кореновата шийка достига 1 см и позволява бърз растеж на надземната част след създаване на благоприятни условия. Наблюденията върху динамиката на възобновителните процеси показват, че формирането на запас от диаспори в почвата е част от репродуктивната стратегия на дъбовете, позволяваща преодоляване на конкуренцията в първите фази след настъпване на нарушение в склопа на старата гора.

Успешното прилагане на възобновителни сечи изисква отчитането на сегашното състояние на горите. По-голяма част от дъбовите насаждения - обект на стопанисване, значително се различава от естествената гора. Най-често обект на лесовъдски намеси са издънковите дъбови дървостойа с възраст 50-70 години. Извеждането на сечта е свързано с настъпилия възобновителен процес в резултат на естествени или изкуствени нарушения на склопа. Поради издънковия произход на насажденията и сравнително ниската им възраст дърветата са с добра издънкова възпроизводителна способност. Тази особеност различава природния от изкуствения възобновителен процес. При естествени условия не съществува проблем с конкуренцията на издънките и това налага задължителни последващи лесовъдски намеси - осветления на семенния подраст.

Основните изводи от наблюденията върху възобновителните процеси в дъбови насаждения след сечи са: извеждането на отгледни сечи без материален добив е задължително лесовъдско мероприятие при превръщане на издънковите дъбови насаждения в семенни; възрастта на насаждението оказва влияние върху количеството и растежа на семенния подраст, както и върху издънковата възпроизводителна способност на отсечените дървета.

В нашата лесовъдска практика отчитането на резултатите след проведените сечи приключва с протокола за освидетелстване на сечището, който дава преди всичко отчетни данни. Липсва лесовъдският анализ на резултатите. Необходимо е да се помисли за въвеждането на по-подробни записи за постигнатите лесовъдски цели и препоръки за бъдещо стопанисване на насажденията при изготвяне на протокола за освидетелстване на сечище. Основните неща, които е необходимо да се допълнят при възобновителните сечи, са: състояние на наличното възобновяване - вид, брой, размери; необходимост от отгледни мероприятия. Събраната информация е резултат от систематични наблюдения и измервания преди и след провеждане на сечите. Смятаме, че споделянето на резултати от извършвани наблюдения и измервания в горите ще обогати знанията на колегията и ще допринесе за по-голяма ангажираност към чисто лесовъдските въпроси.

МИНИМАЛНИ ЦЕНИ ЗА ПОЛЗВАНЕ НА ДИВЕЧ ЗА ОРГАНИЗИРАНИЯ ЛОВЕН ТУРИЗЪМ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 01.03.2018 - 28.02.2019 г.

ЦЕНИ ЗА ОТСТРЕЛ НА ДИВЕЧ

I. ЕДЪР ДИВЕЧ

1. БЛАГОРОДЕН ЕЛЕН - *CERVUS ELAPHUS* L.

Срок за ловуване:

- мъжки и приплоди - от 1 септември до 31 януари;
 - женски - от 1 октомври до 31 декември.
- Трофеят се заплаща на база теглото в килограми, измерен с горната челюст.

от 4.01 до 5.00 кг	600 €	+3 €*
от 5.01 до 6.00 кг	900 €	+5 €*
от 6.01 до 7.00 кг	1400 €	+6 €*
от 7.01 до 8.00 кг	2000 €	+8 €*
от 8.01 до 9.00 кг	2800 €	+10 €*
от 9.01 до 10.00 кг	3800 €	+12 €*
от 10.01 до 11.00 кг	5000 €	+30 €*
от 11.01 до 12.00 кг	8000 €	+40 €*
над 12.01 кг	12 000 €	+80 €*

***Забележка:** за всеки следващ 10 грама. За трофеи над 230.00 т. по CIC се начислява добавка от 10 % върху цената.

За отстреляна кошута над 2 г. - 150 €. Селекционен отстрел:

- до 2 г. - 100 €;
- от 2 до 4 г. с тегло на трофея до 4.00 кг - 300 €.

След 30 октомври може да се прави до 10 % отстъпка от отстрелната цена за трофейните животни.

За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

2. ДИВА СВИНЯ - *SUS SCROFA* L.

A. ИНДИВИДУАЛЕН ЛОВ

Срок за ловуване: целогодишно.

Трофеят се заплаща на база средноаритметично от дължината на долните зъби.

до 14.00 см	300 €	
от 14.01 до 16.00 см	300 €	+10 €*
от 16.01 до 18.00 см	500 €	+10 €*
от 18.01 до 20.00 см	700 €	+15 €*
от 20.01 до 22.00 см	1000 €	+20 €*
над 22.01 см	1400 €	+30 €*

***Забележка:** за всеки следващ милиметър.

За отстреляна дива свиня до 1 г. - 50 €.

За отстреляна дива свиня от 1 до 2 г. - 100 €.

За отстреляна женска над 2 г. - 500 €.

За ранен и ненамерен глиган - 500 €.

За отстрелян глиган над 125.00 т. по CIC се заплаща 10 % върху цената на трофея. От 1 май до 31 август се прави до 10 % отстъпка от отстрелните цени за трофейните животни.

Б. ГРУПОВ ЛОВ (ГОНКА)

Срок за ловуване: от 1 октомври до втората неделя на месец януари.

Групов лов в ловни дворове към БИСД: от

1 октомври до последния ден на февруари. Трофеят се заплаща на база средноаритметично от дължината на долните зъби.

до 14.00 см	300 €
от 14.01 до 16.00 см	400 €
от 16.01 до 18.00 см	500 €
от 18.01 до 20.00 см	700 €
от 20.01 до 22.00 см	1000 €
над 22.01 см	1400 €

За отстреляна дива свиня до 1 г. - 50 €.

За отстреляна дива свиня от 1 до 2 г. - 100 €.

За отстреляна женска над 2 г. - 500 €.

3. ЕЛЕН ЛОПАТАР - *CERVUS DAMA* L.

Срок за ловуване:

- мъжки и приплоди - от 1 септември до 31 януари;
- женски - от 1 октомври до 31 декември.

Трофеят се заплаща на база теглото в килограми, измерен с горната челюст.

Шилар	100 €	
до 2.00 кг	400 €	
от 2.01 до 2.50 кг	400 €	+2 €*
от 2.51 до 3.00 кг	500 €	+4 €*
от 3.01 до 3.50 кг	700 €	+10 €*
от 3.51 до 4.00 кг	1200 €	+16 €*
над 4.01 кг	2000 €	+30 €*

***Забележка:** за всеки следващ 10 грама.

За трофеи над 200.00 т. по CIC се начислява добавка от 10 % върху цената.

За отстреляна кошута - 50 €.

За отстрелян приплод - 50 €.

След 30 ноември се прави до 10 % отстъпка от отстрелната цена за трофейните животни.

За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

4. МУФЛОН - *OVIS MUSIMON* PALL.

Срок за ловуване:

- мъжки - целогодишно;
 - женски - от 1 септември до 31 януари.
- Трофеят се заплаща на база средноаритметично от дължината на рогата.

до 50 см	350 €	
от 50.01 до 60 см	600 €	+20 €*
от 60.01 до 70 см	800 €	+50 €*
от 70.01 до 80 см	1300 €	+100 €*
над 80 см	2300 €	+150 €*

***Забележка:** за всеки следващ сантиметър.

За отстреляна женска - 50 €.

За отстрелян приплод - 50 €.

За трофеи над 230.00 т. по CIC се начислява добавка от 10 % върху цената.

За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

5. СЪРНА - *CAPREOLUS CAPREOLUS* L.

Срок за ловуване:

- мъжки - от 1 май до 30 октомври;
- женски и приплоди - от 1 септември до 30 октомври.

Трофеят се заплаща на база теглото, измерено в грамове, като за горната челюст се приспадат 90 грама.

до 200 г	100 €	
от 201 до 250 г	100 €	+1 €*
от 251 до 300 г	150 €	+2 €*
от 301 до 350 г	250 €	+3 €*
от 351 до 400 г	400 €	+8 €*
над 400 г	800 €	+10 €*

***Забележка:** за всеки следващ 1 грам.

За трофеи над 160.00 т. по CIC се начислява добавка от 10 % върху цената.

За отстреляна сърна - 50 €.

За отстрелян приплод - 50 €.

За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

6. ЕВРОПЕЙСКИ БИЗОН (ЗУБЪР) - *BISON BONASUS* L.

Срок за ловуване:

- мъжки - целогодишно;
- женски и приплоди - от 1 септември до 31 декември.

Трофеят се заплаща на база международната точкова система CIC.

до 130.00 т.	1650 €
от 130.01 до 150.00 т.	2180 €
от 150.01 до 170.00 т.	3270 €
над 170.01 т.	4350 €

За отстреляна женска - 1650 €.

За отстрелян приплод - 830 €.

За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявления за отстрел.

7. ТИБЕТСКИ ЯК - *BOS MUTUS* P.

Срок за ловуване:

- мъжки - целогодишно;
- женски и приплоди - от 1 септември до 30 октомври.

За отстреля се заплаща за мъжки и женски - 1200 €.

8. ГЛУХАР - *TETRAO UROGALLUS* L.

Срок за ловуване:

- мъжки - от 15 април до 15 май.

За отстрелян глухар се заплащат 1000 €.

9. ДИВА КОЗА - *RUPICAPRA RUPICAPRA* L. (при спазване на изискванията, предвидени в Закона за биологичното разнообразие)

Срок за ловуване:

- мъжки - 1 декември - 15 януари; 10 април - 10 май;

- женски - 15 септември - 31 октомври.
Трофеят се заплаща на база на международната точкова система CIC.

до 80.00 т.	700 €	
от 80.01 до 85.00 т.	800 €	+30 €*
от 85.01 до 90.00 т.	950 €	+38 €*
от 90.01 до 95.00 т.	1140 €	+65 €*
от 95.01 до 100.00 т.	1465 €	+67 €*
над 100.01 т.	1800 €	+200 €*

***Забележка:** за всяка следваща точка. За ранен и ненамерен дивеч се заплаща 50 % от стойността на цената на заявения за отстрел.

II. ДРЕБЕН ДИВЕЧ

1. ЗАЕК - LEPUS EUROPEUS PALL. - 30 €.

Срок за ловуване:

от 1 октомври до 31 декември.

2. НУТРИЯ - MIOCASTOR COYPUS MOL. - 15 €.

Срок за ловуване:

от 1 ноември до последния ден на февруари.

3. ФАЗАН - PHASIANUS COLCHICUS L. - 10 €.

Срок за ловуване:

от 1 октомври до 31 януари.

Фермерно произведени - от 1 октомври

до 28 февруари.

4. ДИВИ ПАТИЦИ, РАЗРЕШЕНИ ЗА ЛОВ - 6 €.

Срок за ловуване:

от 1 октомври до 31 януари.

5. ГОЛЯМА БЕЛОЧЕЛА ГЪСКА

- **ANAS ALBIFRONS SCOP.** - 20 €.

Срок за ловуване:

от 1 октомври до 31 януари.

6. ЯРЕБИЦА - PERDIX PERDIX L. - 20 €.

Срок за ловуване:

от 1 октомври до 30 ноември.

Фермерно произведени - от 1 октомври

до 31 януари.

7. КЕКЛИК - ALECTORIS GRAECA

CIPRIOTES HARTERT - 15 €.

Срок за ловуване:

от 1 октомври до 30 ноември.

Фермерно произведени - от 1 октомври до 31 януари.

8. ГОРСКИ БЕКАС

- **SCOLOPAX RUSTICOLA L.** - 20 €.

Срок за ловуване:

от втората събота на август до последния

ден на февруари.

9. ГРИВЯК - COLUMBA PALUMBUS L. - 3 €.

Срок за ловуване:

от втората събота на август до втората не-

деля на февруари.

10. ГУРГУЛИЦА

- **STREPTOPELIA TURTUR L.** - 3 €.

Срок за ловуване:

от втората събота на август до 30 ноември.

11. ПЪДПЪДЪК

- **COTURNIX COTURNIX L.** - 3 €.

Срок за ловуване:

от втората събота на август до 30 ноември.

12. ТОКАЧКА - NUMIDA MELEAGRIS L. - 6 €.

Срок за ловуване:

от 1 октомври до 31 януари.

Фермерно произведени - от 1 октомври

до 28 февруари.

13. ОБИКНОВЕНА БЕКАСИНА

- **GALLINAGO GALLINAGO** - 3 €.

Срок за ловуване:

от втората събота на август до последния

ден на февруари.

14. ЧЕРНА ЛИСКА

- 1 €.

Срок за ловуване:

от 1 октомври до 31 януари.

15. СКОРЕЦ

- 1 €.

Срок за ловуване: целогодишно.

16. ДИВА ПУЙКА

- 20 €.

Срок за ловуване:

от 1 октомври до последния ден на фев-

руари.

Забележка: по договаряне може да се начи-

сли 10 % за ранен и ненамерен дивеч.

III. ХИЩНИЦИ

1. ВЪЛК - CANIS LUPUS L. - 220 €.

Срок за ловуване: целогодишно.

2. ЛИСИЦА - VULPES VULPES L. - 10 €.

Срок за ловуване: целогодишно.

3. ЧАКАЛ - CANIS AUREUS L. - 10 €.

Срок за ловуване: целогодишно.

4. ДРУГИ ХИЩНИЦИ, РАЗРЕШЕНИ ЗА

ЛОВ - 10 €.

Забележка: отстрелните цени включват

грането и осоляването на кожата.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ УСЛОВИЯ

1. Директорите на държавните ловни стопанства имат право да предлагат пакетни цени след одобрение от директорите на държавните предприятия по чл.163 от Закона за горите.

2. Трофеите от благороден елен, елен лопатар и сръндак се заплащат на база тегло, измерено 24 часа след обработката им. В случаите, когато този срок не може да бъде спазен, от теглото на трофея се приспадат до 5 % за влажност.

3. Ловните стопанства гарантират до 15 % точност при отстрела на заявения трофей (без глиган). Когато разликата в гарантіраната точност е над 15 %, ловецът може да откаже да придобие трофея и съответно не го заплаща.

4. Заявка за лов се счита за потвърдена, когато услугите са предплатени в размер на 30 % най-късно до 10 дена преди провеждането на лова.

5. Трофеи от благороден елен с оценка над 250.00 т., елен лопатар с оценка над 200.00 т., сръндак с оценка над 160.00 т., муфлон с оценка над 230.00 т. и дива свиня с оценка над 140.00 т., определени по CIC, не се изнасят от страната до изтичането на 6 месеца от отстрела.

МИНИМАЛНИ ЦЕНИ ЗА ПОЛЗВАНЕ НА БАЗИТЕ ЗА ЛОВЕН ТУРИЗЪМ И ЗА УСЛУГИТЕ

ЗА ОРГАНИЗИРАН ЛОВЕН ТУРИЗЪМ,

предоставяни от държавните предприятия и техните териториални поделения

по чл. 163 от ЗГ, за периода 01.03.2018 - 28.02.2019 г.

I. БАЗИ ЗА ЛОВЕН ТУРИЗЪМ

1. Ношувка със закуска, съгласно категоризацията на ловната база:

- в ловна резиденция: единична стая - 50 €, двойна стая - 60 €;

- в ловен дом: единична стая - 40 €, двойна стая - 50 €;

- в ловна хижа: единична стая - 20 €, двойна стая - 30 €.

2. Храноден: обяд - 20 €, вечеря - 20 €.

В цената за храноден се включва консумация на топли и безалкохолни напитки. Алкохолните напитки се продават по утвърден от директора на съответното териториално поделение ценоразпис, поставен на видно място. В деня на пристигане и заминаване клиентите запла-

щат реално консумираните обяд или вечеря.

3. Придружителите заплащат пълен размер на пансиона. За деца до 7 години, придружаващи ловците, не се заплаща за ношувка и храна. За деца от 7 до 14 години се заплаща 50 % от цената за ношувка и храна.

II. УСЛУГИ ЗА ОРГАНИЗИРАН ЛОВЕН ТУРИЗЪМ

1. Ловен водач - 50 € на ден.

2. Носач - 15 € на ден.

3. Цена за групов лов на дива свиня с организация - 80 € за един ловец на ден.

4. Цена за групов лов на дива свиня без организация - 30 € за един ловец на ден.

5. Моторно превозно средство - 50 € на

ден.

6. Фотолов с водач - 20 € на ден.

7. Ловно куче - 10 € на ден.

8. Пансион за ловно куче - 15 €.

9. Трансфер (място на пристигане - стопанство - място на отпътуване): за микробус и лек автомобил - 0.7 € за км, но не повече от 300 €.

III. Посочените по т. I и т. II цени са в евро, с включен ДДС. Цените са минимални и държавните горски и ловни стопанства могат да договарят по-високи цени след одобрение от директора на съответното държавно предприятие по чл. 163 от Закона за горите.

IV. Всички допълнителни услуги се заплащат по договаряне.

Пътят е инвестиране в нова техника и технологии в дърводобива

На 11 януари по инициатива на Изпълнителната агенция по горите се проведе първата от поредица работни срещи, посветени на създаването на условия за инвестиране в нова техника и технологии за работа в горите, на тема „Проблеми в дърводобива“. Срещата бе открита от инж. Григор Гогов - изпълнителен директор на ИАГ, и водена от д-р инж. Ценко Ценов - директор на дирекция „Гори и лесовъдски дейности“ в ИАГ. В заседанието на работната група участие взеха експерти от ИАГ и МЗХГ, представители на браншови организации и бизнеса в областта на дърводобива и дървопреработването, учени от Института за гората и Лесотехническият университет, директорите на държавните горски предприятия и горски стопанства и представители на синдикални и неправителствени организации.

Инж. Григор Гогов заяви, че не може да се отлага предприемането на решителни действия за създаване на условия за инвестиции в съвременна техника и технологии

при добива на дървесина от горите. С актове на изпълнителния директор са създадени работни групи за подготовка на изменения в подзаконовите нормативни документи.

В дискусия се очертаха въпросите, свързани със сегашното състояние на дърводобива в горите и с възможностите за създаване на условия в тази дейност да навлезе съвременна техника и технологии. Посочена бе необходимостта от промяна на нормативната уредба. Промяната е необходима, за да се гарантира стабилизиране на дърводобивните фирми, което може да бъде постигнато със създаване на условия за инвестиции в нова техника и технологии за дърводобив. Това, от своя страна, значително ще повиши производителността в дърводобивната дейност.

Бяха поставени и въпросите за новите изисквания на индустрията за преработка на дървесината, основаваща се на принципите на открития европейски пазар и разширяващото се използване на дървесна

биомаса за производство на енергия. Бе отчетоно, че колкото се може по-скоро трябва да се пристъпи към решаването на проблемите с обучение и квалификация на работниците в дърводобива и към повишаване на производителността с внедряване на модерна техника и технологии.

Въпросите с ниското заплащане на работниците, липсата на сигурност у предприемачите, които не могат да поемат риск за инвестиции в скъпа техника, също намериха място в дискусията. Бе отбелязано, че проблем създават и приетите в нормативната база промени, свързани с удължени възобновителни периоди, налагането на ниска интензивност на сечите, което не позволява висока производителност и влошава икономическите показатели.

Присъстващите се обединиха около мнението, че е необходимо да се разработи комплекс от промени в нормативната уредба, предшестван от дискусия за отчитането на мненията и препоръките на всички заинтересовани страни. **Т**

Заседание на Кризисния щаб за съхнещите гори

На 16 януари се проведе първото за годината заседание на Кризисния щаб за съхнещите гори, на което бе извършен преглед на състоянието и инвентаризираните повреди в иглолистните гори, възложени за добив, и на усвоените количества дървесина в тях към 12 януари. Бе отчетено, че изпълнението на приетия през м.г. краткосрочен план за действие за спешно усвояване на засегнатата от корояди иглолистна дървесина върви успешно. „Наред с всички останали задачи, ще работим и за залесяване“ - заяви заместник-министърът на земеделието,

храните и горите Атанас Добрев.

Участниците в заседанието представиха изготвени анализи и мониторинг на предприятиите действия в горските територии - общинска и частна собственост. Основната цел на държавните предприятия е да изградят концепция за мониторингова мрежа на корояда, което ще спомогне за още по-реална картина на биологията и развитието му. Проучва се възможността за закупуване на допълнително лабораторно оборудване за теренни и стационарни изследвания. Бе взето решение държавните предприятия

да планират необходимите мероприятия и средства за ефективна борба и превенция срещу разпространението на короядите. Ще бъдат предприети мерки за възобновяване на освободените, както и осветление на подраства на вече възобновените по естествен път площи след изведени санитарни и принудителни сечи. Ще бъде увеличено производството на необходимия посадъчен материал от подходящи дървесни видове, съобразно освободените площи, след проведени санитарни и принудителни сечи. **Т**

Български трофеи на престижно международно изложение

Заместник-министърът на земеделието, храните и горите Атанас Добрев откри българския щанд на международното изложение за лов и риболов „Лов и куче“ (Jagd & Hund) в Дортмунт, Германия. Форумът, който е сред най-престижните в света и най-голям в Европа, събра от 30 януари до 4 февруари специалистите и почитателите на лова от целия свят за 37-ми път. През тази година участниците бяха над 750, а посетителите - повече от 80 000. Изложителите показаха новостите при лов-

ната екипировка и оборудване, оръжия, оптика, ловни кучета, автомобили с висока проходимост, представени бяха интересни дестинации за лов и риболов, проведоха се лекции.

България бе представена на щанд от 50 м² с богата национална сбирка от трофейни експонати, добити в шестте държавни предприятия.

През настоящата година българският щанд бе подготвен от МЗХГ, ИАГ и ЮЗДП - Благоевград, като предприятието бе водещ

организатор на участието ни в изложението. Ловни експерти от Изпълнителната агенция по горите и държавните ловни стопанства представиха възможностите и условията за ловен туризъм у нас с богат набор от рекламни и информационни материали и с участие в официалната програма на изложението.

Посетителите на българския щанд имаха възможност да опитат традиционни български мезета от дивечово месо, както и дивечова яхния, приготвена от Ути Бъчваров. **Т**

ЛТУ сред най-добрите университети в България за 2017 година

Министерството на образованието, Институтът „Отворено общество“ и в. „24 часа“ на специална церемония, проведена в София на 12 януари във Военния клуб, обявиха отличните университети, първи по професионални направления. Участваха ректорите на българските висши училища, министри и еврокомисарят по цифровите технологии и цифровото общество Мария Габриел (сн. 1). Събитието бе открито от министъра на образованието Красимир Велчев, който сподели, че рейтинговата система за университети, замислена да ориентира младите, даде много повече.

Министърът на земеделието, храните и горите Румен Порожанов връчи на ректора проф. д-р Иван Илиев наградата на Лесотехническият университет, който според рейтинговата система е първи за 2017 г. в професионални направления „Ветеринарна медицина“ и „Горско стопанство“ (сн. 2).

В поздравителния адрес на МЗХГ по случай отличието се казва: „Лесотехническият университет е извоювал престижен авторитет през годините с високия професионализъм на

преподавателския състав при подготовка на кадри за горския сектор, ветеринарната медицина, екологията, агрономството и стопанското управление. Знак за високо качество на образованието в университета са отлично подготвените кадри, които прилагат успешно своите знания в практиката на земеделския отрасъл и горското стопанство. Бъдещето е в ръцете на младите образовани хора, които с алтернативно мислене ще могат да прилагат най-новите европейски практики в своята работа за просперитета на България. Инвестицията в образованието е гаранция за успех в живота“.

Международни изложения

България партнира на „Зелена седмица“ в Берлин

Партньорството на България в най-голямото международно изложение за селско стопанство и хранителна промишленост „Зелена седмица“, проведено на 19-28 януари в Берлин за 83 път, се оценява като много успешно. Повече от 400 000 посетители, като 90 000 от тях са търговци и търговски представители от всички континенти, преминаха през палатите на изложението. Голяма част от тях се запознаха с продуктите, които България представи чрез 62 фирми и 12 земеделски производители, членове

Министърът на земеделието, храните и горите Румен Порожанов пред един от щандовете в българската палата, представящ странджанския мед и продуктите от него

на различни асоциации и съюзи, които имат дългогодишни традиции в областта на селското стопанство, хранително-вкусовата промишленост и градинарството. В тазгодишното издание на изложението присъстваха над 70 земеделски министри, представители на Европейската комисия и най-големите международни организации в сферата на земеделието.

При откриването на изложението кметът на Берлин Михаел Мюлер призова своите съграждани и гостите на германската столица да опитат вкусната и полезна българска храна. Посетителите бяха привлечени от млечните и месните ни продукти, както и от вината от традиционни сортове грозде. Гостите опитаха ястия от родната кухня като сарми, кебап, кавърма, млечна и шопска салата и къпополу.

Журналисти от 65 страни бяха акредитирани за събитието, като представянето на България бе отразено с повече от 100 публикации в български и чуждестранни медии. Артистите от ансамбъл „Българе“, освен атрактивното представяне на българския фолклор, учеха посетителите на стъпките на известните ни хора. Атмосферата на традиционния български бит и култура предадоха и изпълненията на ансамбъла „100-те каба гайди“ и на цигуларите от Музикалната академия в Пловдив.

По време на изслушванията в Европейския парламент във връзка с Председателството на ЕС министърът на земеделието, храните и горите Румен Порожанов бе многократно поздравен от германските евродепутати за представянето на България като страна-партньор на „Зелена седмица“. „Участието ни в изложението „Зелена седмица“ е голям успех за България. Благодарим на домакините за чудесното сътрудничество. Благодарим на хилядите гости от цял свят, които посетиха българската палата и се запознаха с нашите продукти. Вярвам, че с нашето участие допринесохме 83-ото издание да бъде сред най-успешните в историята на изложението. Гледаме напред за бъдещо сътрудничество и се надяваме българската храна и земеделската продукция да бъдат не само още по-добре познати, но и предпочитани“, заяви Румен Порожанов.

Актуални проблеми на укрепителната система в пороя Лудов дол

Гл. ас. д-р Добринка ЗЪКОВА-АЛЕКСАНДРОВА - Лесотехнически университет

Деятелността по защита срещу ерозия и порои, провеждана от ИАГ, включва възстановяване на горската растителност и укрепяване на хидрографската система. Чрез съчетаване на лесомелиоративните и хидромелиоративните мероприятия режимът на много бивши порои е подобрен значително. Този комплексен подход е изключително ефективен при уредбата на поройни водосбори в свлачищни райони, където укрепителните системи понякога поддържат стабилността на свлачища с обем от порядъка на милиони кубични метра.

Напоследък се затвърждава убеждението, че ролята на укрепителните системи за сигурността на населението и инфраструктурата при поройни дъждове се подценява. Тревожното в ситуацията е, че се очаква активиране на пороите в резултат на явления, съпътстващи глобалното затопляне, като опожаряване и съхнене на гори със защитно предназначение. Това налага необходимостта от поддържане на укрепителните съоръжения в страната. Анализът на състоянието на укрепителната система в един характерен пороеен водосбор предлага и мерки за неговото подобряване.

Водосборът на пороя Лудов дол се намира в южния склон на Централна Стара планина, на територията на ДГС - гр. Елин Пелин. Основното предназначение на укрепителната система е стабилизирането на свлачищата по протежение на бреговете. Важен признак за състоянието на укрепителните съоръжения е подравнянето на основите и разрушаването на преливниците им. Информацията за годината на изграждане на съоръженията - баражи (Б) и контрабаражи (КБ), както и тяхната височина при трикратни измервания е представена в таблицата. Данните за първите две измервания са набавени от литературен източник (Зъков и Паунов, 2000 г.).

Таблица

Данни за баражите и контрабаражите във водосбора на пороя Лудов дол

Вид и № на съоръ- жението	Година на изграждане	Височина, м			
		По проект	1981 г.	2000 г.	2016 г.
В главното течение					
КБ1	1968	1.5	1.5	1.3	1.5
Б1	1938/1982	6.0	6.2	8.5	8.5
КБ2	1969	1.0	1.1	0.0	затрупан
КБ2	1969	2.0	2.3	1.5	затрупан
Б2	1968	4.0	4.0	4.0	3.7
Б3	1963	3.5	2.9	2.3	3.5
Б4	1959	3.0	2.2	2.0	3.5
КБ5	1971	1.0	0.6	0.6	0.5
Б5	1971	2.0	2.0	2.0	2.0
Б6	1963	2.0	1.3	1.3	1.5
В притока Оведена					
Б7	1971	2.5	1.7	1.2	4.0
Б8	1963	2.0	0.7	0.0	2.0

Укрепителната система включва 6 баража и 4 контрабаража в главното течение и 2 баража в притока Оведена. С изключение на първия бараж всички останали съоръжения са строени в продължение на 12 г. (1959-1971 г.). Системата е изградена при неспазване на принципа, изискващ укрепителните дейности да се провеждат последователно в посока отдолу нагоре. В долната част на системата след първия бараж е изграден четвър-

Основният бараж на укрепителната система

тият, а по-късно - третият и вторият. В горната част на системата по-рано са построени най-отдалечените баражи: Б6 - в главното течение, и Б8 - в притока Оведена. След тях са построени по-ниско разположените баражи Б5 и Б7. При тази непоследователност укрепителните дейности са следвали процесите в поройното легло, вместо да ги направляват.

Проектната височина на съоръженията е съобразена с условията в отделните участъци. Най-висок е основният бараж Б1, който е в напречен профил и със стабилни брегове. Вторият, третият и четвъртият бараж, които са в обсега на по-големите свлачища, са със средна височина. С най-малка височина са баражите в горната част от укрепителната система. При първите две измервания височината на съоръженията намалява спрямо проектната, което се дължи на бързото изчерпване на задръжния капацитет на баражите и отлагането на наноси пред тях. При последното измерване се установи, че височината на съоръженията се увеличава в резултат на отнасянето на тези наноси. Този процес е следствие от подобреното състояние във водосбора и свързаната с него ненаситеност на водния поток с наноси при прииждането през 2005 година.

Укрепяването на хидрографската система е започнало с изграждането на Б1 през 1938 г., заложен извън зоната със свлачища, което е позволило първоначалната му височина да бъде 6 метра. Подравнянето на основата му е наложило 30 г. по-късно да бъде защитен с контрабараж. По време на прииждането

на пороя през 1976 г. преливникът му е частично разрушен. След извършения ремонт височината на баража е увеличена с 0.5 м за сметка на дълбочината на преливника. През 1982 г. баражът е надграден с 2 м за задържане на допълнително количество наноси. При измерването през 2016 г. е в добро състояние, височината му е 8.5 м, а наносният участък зад него е залесен с тополя (сн. 1).

При избора на напречните профили за изграждане на следващите три баража не е отчетено обстоятелството, че в свлачищни терени стесняването на поройното легло обикновено се дължи на срещуположното движение на свлачищата. В тези случаи тесните профили са най-неподходящи за изграждане на баражи.

През 1959 г. на разстояние 450 м от първия бараж е построен четвъртият, който е единственото съоръжение, отбелязано на горскостопанската карта. Проектната му височина е 3 м, като при първите две измервания тя намалява на 2 метра. При последното измерване височината е 3.5 м, т.е. превишава проектната с 0.5 метра. Вкопаването на основата вероятно е не по-малко от 1.5 м, което означава, че засега няма опасност от нейното оголване.

Свлачището в десния бряг е причинило срязване на венеца по фигурата на нивото на преливника и придвижването му на разстояние 0.2 метра. Неговото стабилизиране може да се постигне чрез надграждане на баража със стоманобетонен пояс с височина 0.5 метра. Това ще се отрази благоприятно върху баражите в участъците над него - Б5 и Б7. След изграждането на Б4 започва известният в теорията процес на понижаване на нивото на наносния участък пред него. За да се избегне оголване на основата му, 4 г. по-късно на разстояние 100 м е изграден Б3. Неговата проектна височина е 3.5 м, заложен е в тесен, но нестабилен напречен профил. Баражът е разрушен при прииждането на пороя през 1976 година.

Последвалият ремонт включва изграждането на подпорна стена, състояща се от две секции. Първата секция е успоредна на остатъка от баража и е на разстояние 3 м от него, като не достига до десния бряг, което е груба грешка. Втората секция е перпендикулярна на първата, т.е. по протежение на челото на свлачището, което също е неправилно. Поради подравяне на първата секция и натиска на свлачището върху втората секция част от тях е отчупена и изтласкана на разстояние 0.5 метра. Под нея има ниша с дълбочина 1 м, а състоянието на баража е критично. Неговото пълно разрушаване е неизбежно и е въпрос на време.

Отчитайки това, ръководството на ДГС - гр. Елин Пелин, възложи изготвянето на задание за проектиране на нов бараж, който да поеме функциите на стария. В заданието е заложено новият бараж да е на разстояние до 5 м от стария, като пространството между тях да бъде запълнено с изкуствен насип.

При избора на конструкцията са взети предвид предимствата на стоманобетонните баражи. Те са по-подходящи в случаите, в които натискът върху съоръжението поражда големи напрежения на опън. Предложена е оригинална конструкция, състояща се от три секции. Тя се различава от конструкцията на стоманобетонния бараж в пороя Марулевска река (сн. 2), който се намира на територията на ДГС - Благоевград, по това, че двете странични секции сключват остър ъгъл с продълженията на централната секция. Тяхната посока съвпада с посоката на движение на свлачищата, което в значителна степен намалява натиска върху тях. Вторият бараж е построен с проектна височина 4 м през 1968 г., на разстояние 150 м от Б3 с цел да го предпази от започналото подравяне на основата. Значението на баража за целостта на укрепителната система е оценено навреме и още през

Стоманобетонен бараж в пороя Марулевска река

следващата година оголването на основата му е преустановено с изграждането на два контрабаража с обща височина 3 метра. Те поемат колебанията на нивото в участъка до първия бараж, вследствие на което височината на баража се запазва. При измерването през 2016 г. е установено, че тя намалява с 0.30 м поради частичното разрушаване на преливника. Двата контрабаража са изцяло затрупани с наноси, което поставя под съмнение целесъобразността от надграждането на Б1. С втория бараж е постигнато частично стабилизиране на свлачищата. Допълнително укрепване на по-активното свлачище в левия бряг може да се постигне чрез система от канавки за повърхностно дрениране и периодично изсичане на дървесната растителност. Състоянието на венеца при десния бряг е подобно на това при четвъртия бараж. Откъсването и преместването на венеца дава основание да се приеме, че натискът върху повърхността на крилото е над 30 т/м², а общото състояние на баража се оценява като задоволително. Горната част на укрепителната система включва двата последни баража в главното течение и тези в притока Оведена, които са с височина 2-2.5 метра. Основанието за приетата малка височина е ограниченият обсег на свлачищата. Промените във височините на съоръженията в участъка от главното течение са незначителни, което се дължи на по-малкия воден отток. В участъка от притока Оведена промените са съществени. При първите две измервания височината на Б7 намалява на 1.2 м, а Б8 е затрупан с наноси. При измерването през 2016 г. Б8 възстановява проектната си височина, а височината на Б7 превишава проектната с 1.5 метра. Това означава, че нивото на поройното легло е близо до основата на този бараж, което скоро може да се окаже заплаха за неговата сигурност. Двете групи баражи са в добро състояние.

Укрепителните съоръжения се причисляват към следните три групи баражи: I група - в добро състояние, II група - в задоволително състояние; III група - в критично състояние. Към първа група се отнасят баражите, при които е запазена целостта на конструкцията. За тях е достатъчно да се провежда текущ контрол за евентуална промяна в състоянието им. Втората група включва баражите, при които е нарушена целостта на конструкцията, но тя може да бъде възстановена. В третата група са съоръженията, чиято конструкция не може да бъде възстановена и се налага изграждането на нова. За подобряване на контрола върху състоянието на укрепителните съоръжения и системи на национално ниво е нужно да бъдат разработени и внедрени критерии и показатели за оценка на състоянието на баражите. При лесоустройствените ревизии трябва да бъдат отбелязвани местата на баражите в горскостопанските карти, анализирано и оценявано състоянието на укрепителните съоръжения и посочена мотивирана необходимостта от изграждането на нови.

ЮЗДП - Благоевград: Разкрити са 8 централни склада за дърва

Осем централни склада за продажба на дърва за огрев работят от средата на януари на територията на Югозападното държавно предприятие. Складовете са разположени на достъпни места в районите на Държавните горски стопанства - гр. Елин Пелин, Брезник, гр. Гоце Делчев, Дупница, Разлог и Самоков и Държавните ловни стопанства „Витошко - Студена“ и „Осогово“ - Кюстендил. Сега наличностите на топливото са между 40 и 200 м³, а стопан-

ствата ще поддържат постоянен резерв, за да могат да отговорят на търсенето при продължителни застудявания.

Всички складове са оборудвани с видеонаблюдение, а електронни дневници отчитат постъпилата, преработената и експедираната дървесина, съгласно изискванията на чл. 206 от Закона за горите.

Проверки на противоерозионни съоръжения в горски територии

114 изградени технико-укрепителни съоръжения, предпазващи горските територии от наводнения и свлачища, бяха проверени на територията на Югозападното държавно предприятие през изминалата година. Инспекциите на терен бяха предприети, за да се установи състоянието им, необходимостта от ремонтни дейности и строителството на нови.

13 от противоерозионните съоръжения са с нарушена цялост и за да продължат да из-

пълняват ефективно функциите си, се нуждаят от основен ремонт. Затова приоритетно в инвестиционната програма на ЮЗДП за 2018 г. са заложили средства за тяхното проектиране и пълно възстановяване. Баражите, които ще бъдат основно ремонтирани, са изградени в поройни водосбори в районите на Държавните горски стопанства в Белово, Брезник, гр. Елин Пелин, Места, Рилски манастир и Първомай.

73 от съоръжения са почистени със соб-

ствени работници, а при други 11 това предстои да бъде направено. Седем баража се нуждаят от текущ ремонт, а 9 са изпълнили предназначението си.

Предвидено е и проектиране и строителство на ново технико-укрепително съоръжение в поройния водосбор Студената река в землището на с. Долна Рибница, на територията на ДГС - Първомай.

Снежана ПАСКАЛЕВА

СИДП - Шумен: Нови полезащитни горски пояси

През пролетта на територията на ДПС „Тервел“ се планира да бъдат залесени 53 дка полезащитни горски пояси. През есента на м.г. бяха залесени 22 дка край с. Кочмар с 1100 гледичиеви фиданки, а 17 дка край с. Жегларци са засети 340 кг церови жълъди. Полезащитните горски пояси са малък процент от територията на България, но формират микроклимат, който поддържа влажността на въздуха, увеличавайки добиви-

те от селскостопански култури на нашите земеделски стопани до 30 % в сравнение с Румъния.

Полезащитните горски пояси, съхранени в Североизточна България, са уникални по рода си в Европа. Създадени преди повече от 60 г. със съвместните усилия на лесовъди и земеделски експерти, те обхващат около 5000 ха в Добруджа и играят основна роля в борбата с ветровата ерозия.

Действащата Наредба за защита на горските територии срещу ерозия и порои и строеж на укрепителни съоръжения (2013 г.) дава възможност на стопанството за отделен подход към всеки обект от полезащитната горска мрежа, така че дългосрочно да се подпомага естественият ход на възобновяване на залесените площи съобразно тяхното състояние, специфики и климатичните особености.

Горски педагози ще работят с децата

От 19 януари над 20 обучени в първо ниво по системата „Горска педагогика“ учители ще работят с възпитаници на детските градини и училищата в Шумен, Варна, Търговище и гр. Добрич. Педагозите от Североизточното държавно предприятие чрез забавни игри и занимания ще покажат на децата света на природата и гората.

С два учебни часа програмата започна в две групи от шуменската детска градина „Слънце“ (снимката). На възпитаниците

бяха показани дървесните видове и растенията, които се срещат в Природния парк „Шуменско плато“.

Понататък те ще се запознаят и с животинския свят в околните гори. По предложение на директора на СИДП - Шумен, инж. Веселин Нинов в предприятието ще бъде създаден център за работа с деца по примера на напредналите в тази дейност страни Германия и Австрия.

Татяна ДИМИТРОВА

Стела ЕНЕВА

Българската параолимпийка Стела Енева е родена на 18 юли 1975 г. в Севлиево. Още в бебешка възраст е подложена на ампутация на двете подбедреници поради вродени малформации. Прохожда и се придвижва с протези. Учи във Варна, където завършва и първото си висше образование по специалността „Счетоводство“.

От 2000 г. започва да се занимава с лека атлетика. За първи път участва в Летните параолимпийски игри в Атина през 2004 г., където се състезава по хвърляне на диск, тласкане на гюле и хвърляне на копие, като се класира съответно на 10-то, 11-то и 12-то място.

Първите ѝ два международни златни медала са от Световното първенство по лека атлетика в Асен, Холандия, през 2006 г. - на гюле постига 9.82 м, а на диск - 31.94 метра.

След две години на Параолимпиадата в Пекин в хвърлянето на диск Стела постига цели 34.58 м, но печели сребърен медал. После идват две сребърни отличия на Световното и две сребърни на Параолимпийските игри в Лондон през 2012 година.

На Европейското първенство по лека атлетика за хора с увреждания в Суонси, Великобритания, през 2014 г. Стела Енева печели два златни медала, на Световното в Доха през 2015 г. - злато на гюле и сребро на диск. Три олимпийски, две световни и пет европейски титли!

Тази година се навършват 70 г. от началото на днешните Параолимпийски игри. Те започват под името „Игрите на Стоук Мандвил“, така се казва болницата край Лондон, в която се възстановяват ветераните от Втората световна война, през 1948 г. по идея на д-р Лудвиг Гутман. На деветото им провеждане, през 1960 г., игрите официално започват да се наричат Параолимпийски. Оттогава не можем да спрем да се възхищаваме на силата на човешкия дух, побеждаващ недъга.

Сред целия блясък от медали на Стела най-силно сияе личността ѝ - човек с големи човешки добродетели, стойностни принципи и вяра - в Бога и в човека. Символиката на трите кръга, изобразени на параолимпийското знаме, се разчита така - свят, мисъл и дух. Това е самата Стела Енева.

Освен Икономическия университет във Варна, тя завършва Треньорския факултет в Националната спортна академия. В Спортния клуб за хора с увреждания „Атлант“ във Варна Стела Енева създава специална фитнес зала.

Живее в София, но често пътува при родителите си в Плевен.

Всеки човек идва на този

- Стела, като дете и тийнейджър каква бяхте?

- Доста буйно дете. Родителите ми тогава не бяха подготвени как точно да насочват едно дете с проблем и се стараеха да ме предпазват от всичко. Много исках да съм силна и знаех, че пътят към силата е спортуването. Моят „спорт“ започна с безброй лицеви опори, вдигане на дивана в хола - за бицепс, пренасяне на огромни туби с вода - за мускули, помагах на бабите, които работеха в Консервния комбинат, да мъкнат тежки чайги. „Женските“ спортове не ми харесваха. Израснах в Долна Митрополия и веднъж, когато бяхме на екскурзия във Висшето военновъздушно училище, за първи път се качих на самолет. Разбира се, пожелах да летя, да съм пилот. Като ученичка бях добра по математика, физика и, може би защото баща ми е инженер-химик - и по химия. Реших да кандидатствам медицина. Тогава разбрах, че това е професия „за правостоящи“ и аз няма да мога да я упражнявам. Така завърших Икономическия университет във Варна и до някое време практикувах счетоводство.

- Кога започвате да се занимавате с леката атлетика и кой Ви даде умения, кураж и сили да станете шампион?

- Моят кумир бе лекоатлетката Иванка Колева - параолимпийски и световен шампион по тласкане на гюле. През 2000 г. отидох при Георги Сакеларов, който ми

стана първи треньор, с ясна цел, че спортът ще е моят живот. Когато имаш цел, а и характер, най-вероятно, започваш да гониш нещата. На Летните параолимпийски игри в Атина, които ми бяха първото участие в надпревара от такъв ранг, се състезавах в три дисциплини - диск, гюле и копие, като от последната дисциплина много скоро се отказах. През 2003 г., когато се записах в Треньорския факултет на Националната спортна академия, се докоснах до елита в леката атлетика - Тереза Маринова, Ивет Лалова и много други. Те имаха желание да ми помагат в активната ми състезателна кариера и направиха всичко възможно да повярвам в себе си.

Няма какво много да се обяснява как живее един спортен състезател - тренираш, спиш, ставаши и пак тренираш. Спортът изгражда желязна дисциплина. И това остава завинаги. Спях с дисковете и гюлетата, горях им, „убеждавах“ ги, че ще станем шампиони.

- И станахте. Първите Ви златни медали за България са от Световното първенство по лека атлетика в холандския град Асен през 2006 година. Еднакви ли оценявате всичките си отличия?

- Всеки медал, златен или друг, има различна стойност. Много зависи от правилата за участие, които се променят от време на време в параолимпиадите. На Летните параолимпийски игри в Атина установих, че от

свят с мисия

200 участници само аз съм с два ампутирани крайника. Важен е и късметът. На Параолимпиадата в Пекин през 2008 г., за която тренирах с Георги Гюлев, и взех сребърен медал на хвърлянето на диск, а останах четвърта на гюле, „късметът“ се намеси не по най-добрия начин. Изключително тежко бе времето, много горещо, без полъх от вятър. Организаторите пускаха на определени периоди силен изкуствен вятър, за да се веят красиво знамената. Но този вятър попречи на мен, а и не само на мен, в състезанието. Всеки медал е изстрадан с пот и кръв от спортиста, който е тренирал дълго и упорито, а самото събитие пред хората става за една минута, както е в нашите дисциплини.

- Винаги ли, откакто се състезавате, си поставяте високи цели и в живота?

- Всеки спортист трябва да иска повече и повече. Впрочем, при повечето хора е така - да искаш, да се стремиш към нещо. Но при едните това е материалното, при други - духовното. А последното е най-вечно. Вярта, обичта и духовността са главните неща, за да можем да се наричаме хора. Много е важно какво сърце има човекът. Моето ме води към разбирането, че след всяка твоя победа трябва да помогнеш на другия. Да помогнеш означава да му дадеш подкрепа, корени, за да израсне. В целия свят хора с увреждания се подпомагат, а участниците в параолимпиадите направо се бого-

творят. През 2002 г. в Лил, Франция, за първи път видях фитнес зала за хора с увреждания. И когато се върнах във Варна, пожелах да има и у нас. Отне ми няколко години, преди да успея да я открия.

- Един от хората, които засвидетелстваха публично благодарността си за това, че повратният момент в живота му настъпва след срещата му с Вас, е младият параолимпиец (скок на дължина) Михаил Христов, който вече е и депутат.

- Убедена съм и това го доказва моят живот, че всеки човек трябва сам да намери себе си, а след това може да разчита на другите. Радвам се, че Михаил намери в мен пример и последва мечтата си. Имаме и сега с кого да се гордеем - параолимпиецът Денислав Коджабашев (тенис на маса), който стана пети на Параолимпийските игри в Рио де Жанейро през 2016 г., Милена Тодорова (стрелба с пушка) - първият български състезател по спортна стрелба в историята на Параолимпийските игри, също в Рио, и други таланти спортисти.

Всеки човек на този свят е роден с някаква мисия, всеки човек е важен за живота ни на земята.

- А как бихте формулирали Вашата мисия сега?

- Моята мисия виждам в това - да проправам пътя на параолимпийци.

- Приехте поканата на Дирекцията на Природен парк „Витоша“ да подкрепите дарителската кампания „Избери, за да помогнеш“ - за спортна алея за хора в неравностойно положение в м. Изликини поляни.

- Отзовах се и приех с удоволствие тази покана, защото това намерение не е някаква временна кауза, а направеното ще остане за дълго време, ще зарадва много хора, а на мнозина може да промени и качеството на живот.

Харесва ми и отношението на работещите в Парка постоянно да откриват, да развиват и да довеждат до край своите идеи. Ето например, тъй като София през тази година е Европейската столица на спорта, столицата ще е домакин на Световното първенство по шах за незрящи, Дирекцията на Парка предложи то да се състои на Дендрариума на Витоша.

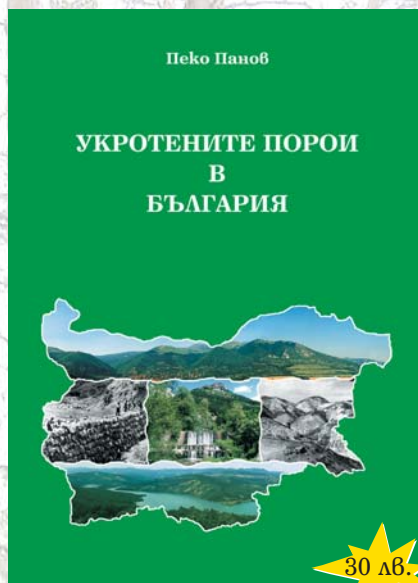
Приех и защото съм боец, защото знам, че в такова дело, добротворно дело, има и много борба с различни институции. В България има близо милион души с увреждания и животът им е постоянна битка. Те се нуждаят от подкрепата, която да им дава не само сили, но и мечти.

- Традиционния към нашите гости въпрос: Какво е за Вас природата?

- Природата е втората ми майка. Живея в полите на Витоша и обичам да разговарям с красивата планина. Когато бях малка, от дядо ми научих, че човек в живота трябва да направи три неща - да построи дом, да създаде семейство и да посади дърво. В Стара Загора растат две кедърчета, които засадох преди години, и знам, че са в добро състояние.

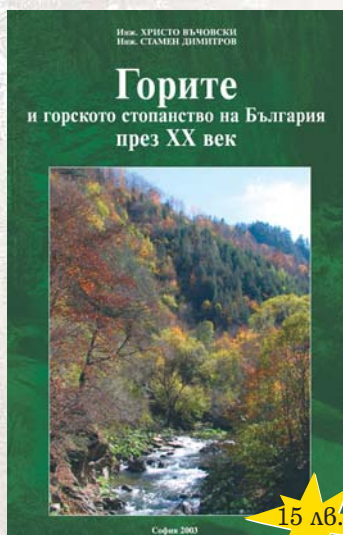
**С госта разговаря
Светлана БЪНЗАРОВА
Снимка Йордан ДАМЯНОВ**

Горската история

„Делникът е предопределен да бъде забравен. Историята е призвана да възкреси забравения делник, като нейните сечица са словото и визията. Именно това направи книгата „Укротените порои в България“ - възкреси подвига на българските лесовъдци, които за сто години успяха да победят ерозията и да превърнат земята ни в китна градина. Този подвиг с основание се нарежда сред най-значимите положителни събития, които се случиха в България през XX век. А книгата заслужено днес застава на челно място в нашата горска книжнина“ - към тези думи от премиерата на книгата през 2001 г. с автор инж. Пеко Панов, можем да добавим, че тя бе първото от поредицата издания, които увековечиха нашата вече 139-годишна горска история. В книгата е описана дейността на лесовъдци и горски работници, на хилядите български граждани, преобразили опороените и оголени водосбори на над 2000 реки, притоци и дерета. Невероятни са снимките от началото на XX век, показващи страшни полупустинни пейзажи от Кърджалийския район или огромни ровини и дерета около София, Карлово, Сопот, Кюстендил, Трън и другде. Още по-невероятно изглеждат същите места днес и, сравнявайки ги, човек не може да не възкликне как е възможно да стане това. Но именно за това как сипеите са превърнати в гори разказват „Укротените порои в България“.

Всеобхватен исторически преглед на века на българското лесовъдство, книгата е дело на лесовъдите инж. Христо Вълчевски и инж. Стамен Димитров, повече от половин век свидетели и непосредствени участници в процеса на формирането и реализирането на горската политика. Аналитично и всеобхватно е изследван един продължителен период, което е значим принос в осмислянето на фактите, събитията, тенденциите и предвижданията в развитието на горското дело. Основните въпроси, свързани със създаването, стопанисването и управлението на горите, обхванат хронологично и тематично над

столетния период. Разгледана е политиката на гържавата през отделните етапи и прилагането на законодателството в областта на горите. Дадена е оценка на резултатите от прилаганите лесовъдски методи и системи при възобновяването и отглеждането на насажденията и на доминиращите в определени периоди тенденции и възгледи по тези проблеми. Разгледани са теоретичните и практическите основи на горското стопанство, което има тясна връзка с европейската и руската теория и практика. Отделено е внимание на лесовъдската наука и образование, а също и на лесовъдските сружения.

Историята на българския гърводобив в Република Коми е само една малка частичка от нашата горска история, но тази частичка е изключително значима. Защото чрез нея бе спасена българската гора. Защото тя доказва, че българските лесовъдци и строители могат да бъдат пример за героизъм в мирно време, изграждайки върху гола и блатиста земя градове, предприятия, инфраструктура. Дори нещо повече - тя създаде школа в нашата лесовъдска практика - Комската. Школа, към която уважението винаги е било голямо.

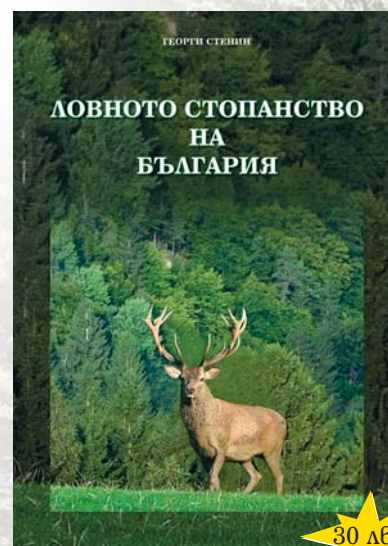
Затова можеше ли да се допусне историята на българските гърводобивници в Коми да потъне в забрава?

Издаването на книгата е посветено на 40-годишнината от началото на заграничния гърводобив в Република Коми. И на хилядите лесовъдци, гърводобивници, строители, механизатори и хората от обслужващата сфера, работили в Коми и посветили частица от своя живот за доброто на българската гора. Цели 11 години пък е отдал на Коми авторът на книгата инж. Александър Арсов като ръководител на българското предприятие. Много дни и нощи работи и за написването на книгата, споделяйки в заключение: „С времето много от нещата избледняват и се забравят, а направеното е достойно да остане за нас и за идните поколения.“

в горските издания

Авторът - г-р инж. Георги Стенин, проследява историята на зараждането и развитието на ловното стопанство в страната от края на XIX до началото на XXI век. Обхваща направленията, свързани с особеностите и организацията на ловното стопанство у нас, правната уредба и ловното законодателство, връзката между горското и ловното стопанство, управление и ръководители, ловния фонд, биотехническите и ловностопанските мероприятия, интензивното ловно стопанство, трофейното дело, обществената ловна организация, научните институти и звена, свързани с ловното стопанство. Описани са видовете дивеч, обект на ловното стопанство и лова в България, развитието на държавните дивечовъдни станции в страната и ловните стопанства към Министерския съвет. Поднесена е богата статистическа информация за числеността на дивеча през отделни периоди, добитите най-добри трофеи, ползването по видове дивеч, разселения дивеч, карта на ловните стопанства. С богатото си съдържание и пълноцветната образна информация от снимки на дивеч, биотехнически съоръжения, ловни домове и засло-ни книгата е едно привлекателно и търсено издание.

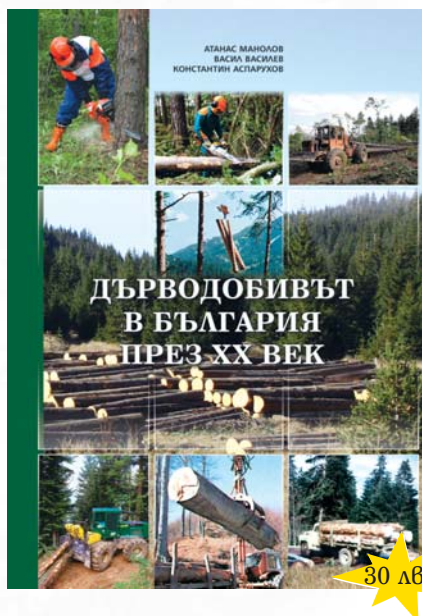

Изданието е с безценен принос за съхраняването на паметта за дейността на поколения лесовъди. Тук са очерцете за основоположниците на българското лесовъдство, основателите на неговите многостранни научни и практически направления като залесяването, стопанисването на горите, лесоустройството, борбата с ерозията, лесозащитата, ловното стопанство, горското почвознание. В книгата е разказано за 398 дейци от науката и практиката, родени до 1940 г., със значим реален принос и управленски опит и

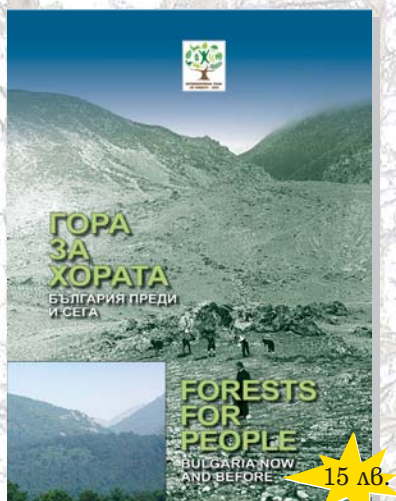

горското дело.

Съставителите - инж. Стамен Димитров, г-р инж. Георги Стенин и инж. Богдан Богданов, с помощта на свои колеги от цялата страна, успяха след повече от двегодишни усилия да издирят и систематизират представените очерци. И да потвърдят, че лесовъдската колегия уважава паметта на всички, отдали своя живот, знания и труд за създаването, утвърждаването и развитието на опита и приемствеността на българската лесовъдска общност.

Издание, уникално по своя обем, съдържание, илюстративност и академичност. Авторите - инж. Атанас Манолов, ст.н.с. I ст. г.т.н. Васил Василев и проф. г-р Константин Аспарухов, са превъплътили своя почти половинвековен опит в систематизирането и описанието на дърводобива и неговата механизация. Дейността, изключително отговорна за състоянието на горските насаждения, за начините на тяхното стопанисване и за извеждане на сечите. Всичко, което се е случвало с дърводобива в България, и всички специалисти, които са работили в този сектор от националната икономика, са увековечени и съхранени за поколенията. Дори нещо повече - книгата е и един своеобразен учебник, от който могат да се почерпят практически знания за това с каква техника и при каква технология да се осъществява производственият процес при дърводобива.

Този албум бе издаден по случай Международната година на горите - 2011, която преминава под мотото „Гора за хората“. Той е посветен на най-значимото събитие в българския лесовъдски XX в. - превръщането на една от най-засегнатите от ерозията страни в Европа в китна зелена градина. Целта на книгата и на автора инж. Борис Господинов е да покаже на съвременниците, които не познават измеренията на битката с пороите, че лесовъдският ум и труд, както и помощта на населението, създават гори, от които блага се ползваме днес. И да напомни, че това постижение се нуждае от сериозни усилия, за да се запази през вековете.

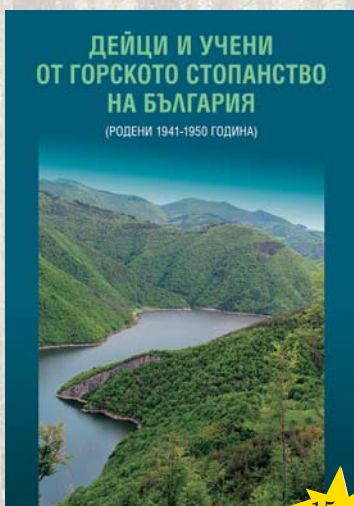
Кратките факти и уникалните фотоси, подредени в книгата по принципа „преди и сега“, илюстрират последователните усилия и широкомащабната дейност на държавата по овладяване на ерозионните процеси и създаване на нови гори, с което България има основание да се гордее пред света.

Изданието е на два езика - български и английски.

С излизането на „Лесозащитата в България“ историята на националния горски сектор става все по-пълна. От отпечатването на първата книга - „Укротените пороци в България“, изминаха 17 години. Този летопис не е по-малко важен и за всеки българин, защото живеем в държава, чийто горски фонд е 3.8 млн. ха, или 34 % от общата площ. Отговорността за този зелен резерв, желанието да бъде запазено и предадено на поколенията в най-добрия му вид са били водещи за българските лесозащитници и за авторите на изданието проф. Георги Цанков и доц. Янчо Найденов.

В по-далечното минало състоянието на горските екосистеми не налага провеждането на лесозащита, макар да знаем от литературата, че обезлиствания на горите, причинени от насекомните вредители, са наблюдавани още през 1893 година. Организираната дейност по защитата на горите започва от 1951 година. В книгата са проследени всички етапи - от зараждането до наши дни - на лесозащитната наука и практика. Разделена в седем глави, книгата проследява възникването и необходимостта от лесозащитата, приноса на преподавателската и изследователската дейност в Лесотехническия университет и Института за гората при БАН, създаването на лесозащитните станции у нас, специализираните лесопатологични обследвания, научните и научноприложните форуми, международното сътрудничество, развитието на лесозащитата в централното горско ведомство и по региони.

Ценност на изданието представляват очерците за дейците, работили всеотдайно в лесозащитата.

На лесовъдите, положили основите на опазването, създаването и стопанисването на горите на България, е посветена книгата „Дейци и учени от горското стопанство на България (рогени до 1940 година)“, излязла от печат през 2005 година. Настоящото издание е продължение на летописа на имената от лесовъдската колегия с място в историята на горското дело.

Книгата съдържа очерци за 421 лесовъди, родени 1941-1950 година. Освен лесовъдите - както е в първия том, от централното управление на горите, регионалните дирекции по горите, „Агролеспроект“ и учениите от Лесотехническия университет и Института за гората в алманаха са включени и работилите в опитните, лесозащитните и семеконтролните станции, природни паркове, горски техникуми - днес професионални гимназии, в областта на околната среда, ловното стопанство извън системата на горите и други. В отделен раздел са представени и лесовъдите, родени преди 1940 г., имената на които по различни причини липсват в първото издание, като по този начин най-пълно са обхванати дейците и учениите от това поколение. В отделен раздел са очерците за лесовъди, родени след 1950 г., преждевременно напуснали житейския си път.

Книгата е безспорен принос във фундаменталната издателска дейност на централното горско ведомство.

Книгите могат да се закупят от редакцията на списание „Гора“ по банков път, като цената на изданията е, както следва:
 30 лв. за „Укротените пороци в България“, „Ловното стопанство на България“ и „Дърводобивът в България през XX век“.
 15 лв. за „Горите и горското стопанство на България през XX век“, „Дейци и учени от горското стопанство на България, родени до 1940 година“, „Българските дърводобивници в Република Коми - покорители на тайгата“, „Гора за хората“ и „Дейци и учени от горското стопанство на България, родени 1941-1950 година“. 12 лв. за „Лесозащитата в България“.
 За справки тел.: 029 888 642

Wood-Mizer Експертни съвети

Как да получим най-доброто от една банцигова лента

Рязането на дървесина с банциговите ленти на Wood-Mizer дава като резултат фасонирани материали с прави страни и постоянно качество. Все пак спазването на определени правила могат да доведат до още по-добри резултати при биченето. Редовната поддръжка, основните познания за правилна употреба и внимание по време на рязане ще помогнат да се избегнат късане и напукване на лентите, съответно - ниско качество на обработката. Разбичването на замърсени с почва, пясък и друго трупи е свързано с много бързо захваляване на лентата и некачествено разбичване. Винаги почиствайте повърхността на трупи с телена четка или ги белете преди биченето. Добро решение е машината да се оборудва с устройство за белене на кората пред лентата.

Винаги навлизайте в челото на трупа с лентата бавно и постепенно и след това увеличете скоростта на рязане колкото е необходимо. Скоростта на рязане трябва да е възможно най-високата при поддържане на праволинейност на разбичването. Разберете как плътността на дървесината се свързва със скоростта на рязане. Меката дървесина изисква внимателно следене на скоростта. При твърдата дървесина плътността обикновено е по-равномерно разпределена и позволява постоянна скорост.

Обръщайте внимание на натрупващите се стъркотини и прах върху лентата по време на биченето. Използвайте смазване на лентата със специална течност или вода. Във втория случай към водата може да се добавя течност за почистване (като препарат за миене например), така че лентата да се поддържа чиста. След работа освобождавайте винаги лентата, така че да не стои дълго обтегната.

Някои компоненти на машината, които имат отношение към правилното рязане, трябва да са с правилната настройка и в състояние, които отговарят на предписания в ръ-

ководството за употреба на банцига. Това са:

1. Лентоводните ролки трябва да се въртят свободно и да нямат повреди по повърхността като плоски участъци например. Разстоянието между задната част на лентата и реборда на ролката не трябва да е повече от 3 мм, но те не трябва и да се допират, което би довело до напуквания на лентата. След време ролките се износват и променят своята форма, което води до вълнообразни рязове и те трябва да бъдат сменени.

2. Бандажните ремъци трябва да бъдат без дефекти и с еднаква дебелина по цялата дължина. За да се осигури еднакво износване и на двата ремъка, е препоръчително те да се разменят от задвижването на мъртвото лентоводно колело и обратно (два пъти дневно или при всяка смяна на лентата).

3. Настройката на банцига трябва да се проверява редовно.

4. Центровката на задвижващото ленто-

водно колело също трябва да се проверява редовно.

5. Прекомерното опъване на лентата или повреди в системата за опъване също могат да доведат до незадоволителни резултати и ниско качество на бичене. Уверете се, че опъването на лентата е направено според инструкциите в ръководството за употреба.

Екотехпродукт ООД

София 1186

ул. „Стар Лозенски път“ 38

office@ecotechproduct.com

тел./факс: 02/979 17 10

тел.: 02/462 70 35

тел: 089 913 31 10

www.wood-mizer.bg

О Б Я В А

Редакцията на сп. „Гора“ набира кадри за длъжностите „редактор“ и „дизайн и предпечат“.

Изисквания към длъжността „редактор“ - висше образование по българска филология, журналистика или горско стопанство.

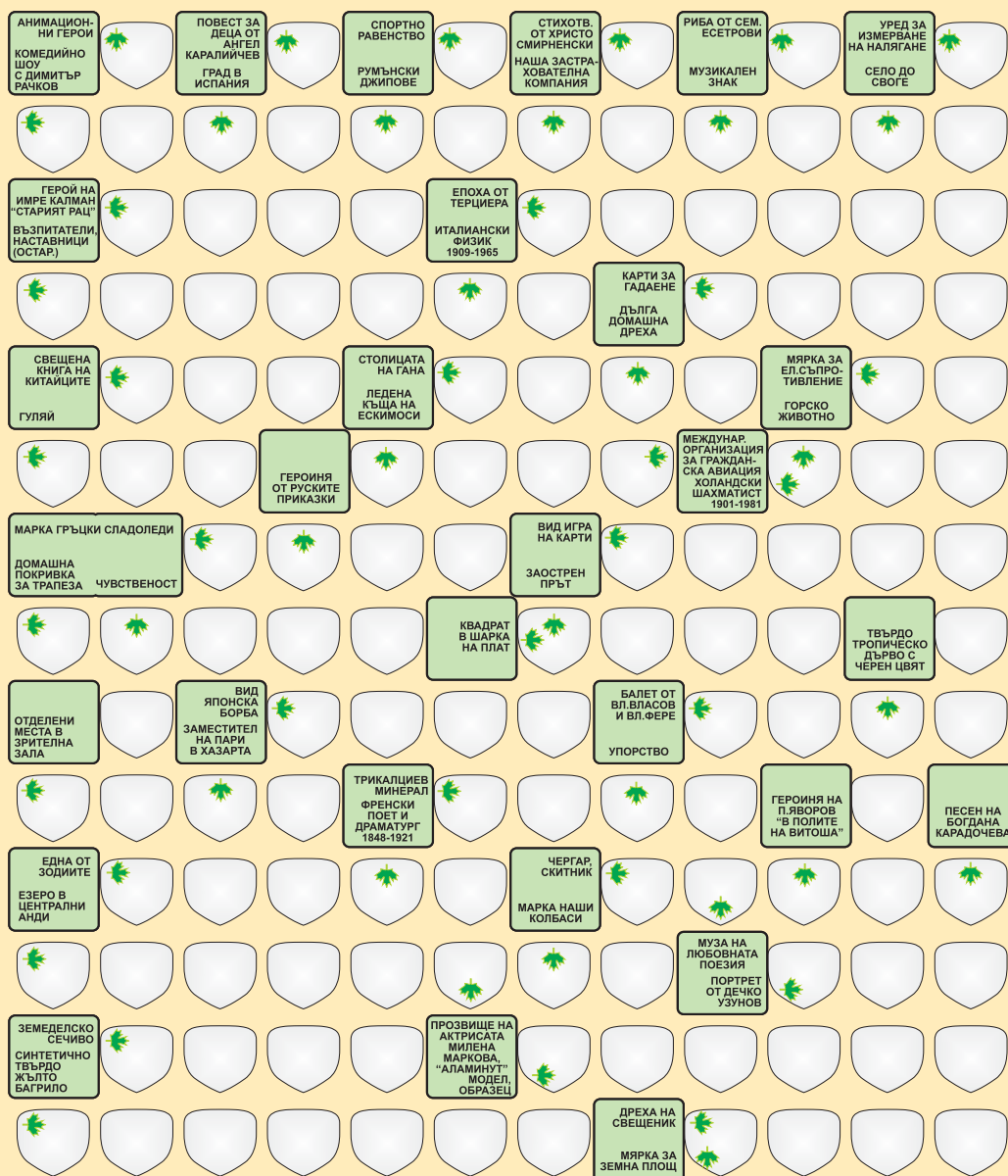
Изисквания към длъжността „дизайн и предпечат“ - висше или средно образование по графичен дизайн.

Предимства са: професионален опит по специалността, владеене на чужд език, СУМПС.

Автобиографии и авторски материали се подават до 20.03.2018 г. на адреса на редакцията:

1303 София, ул. „Антим I“ №17, ет. 2, стая 215 или на имейл адрес: gora@iag.bg

Телефон за контакти: 02 988 86 42

РЕЧНИК: ЕКАР, ИКАО, ПИЕР, РАКА.

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 1/2018:

ВОДОРРАВНО: Кондензатори, Раева, Ритор, Смола, Утроба, Амирани, НЕК, Юли, „Ирина“, Асти, СКАТ, Анкета, Ами, „Оро“, Иванов, Сало, Али, Она, Кобилица, Новини, Елена, Локал, Норит, Пазар, Мадона.

ОТВЕСНО: Формалин, Акола, Наоми, Коловоз, „Иде ли“, Аеробика, Еваристо, Инар, ЕНА, Арта, Алил, Унии, „Или“, Мартин, Авицена, Тир, Асма, Алод, Фотон, Кино, Еро, Робева, Ононин, Сирак, Тава, АТА.

Саморасляци

Старият горски бай Нено Балканджията се разхожда през обедната почивка в парка с деловодителката на горското. На една пейка седи мъж с бутилка в ръка. - Погледни! - казва жената. - Онази отренка там е бившият ми мъж, с когото се разведох преди пет години! - Стига пък ти! - не вярва Нено. - Толкова дълго никои не празнува.

- Уф! - оплаква се комшията на бай Нено. - Какво ѝ става на моята, всеки ден иска секс, не се справям. - Не знам какво ще правиш. Навремето, като ти казвах да си вземеш по-хубава жена, не ме послуша. Сега няма кой да ти помага. - съчувствено му отговаря Нено.

Неновица се оплаква на местния фелдшер:

- Не стига, че моят се прибира всяка вечер от кръчмата, а ми и налетя. Виж, имам синина.

- Не е проблем. Ще направиш отвара от лайка, ще наложиш синината, а с останалото ще правиш гаргара поне 10-15 минути, като Нено се прибира.

След седмица Неновица среща фелдшера.

- Да си жив и здрав, докторе! Такава проста рецепта, а всичко оправи.

- Така е. Понякога жената трябва да си мълчи...

Нено и Неновица вечерят вкъщи. Звъни се на вратата. Жената се стресна: - Леле, мъжът ми си идва! Нено скочил и хоп - в гардероба. По едно време се усетил, излязъл и промърморил:

- Брей, жена, с тия командировки, как сме се изнервили.

WWW.KLIMATET.COM

0898/ 61 45 81

Обикам България При Мани в Русе

За Русе е невъзможно да се разкаже накратко. Но избирайки едно от отличията му „Най-красив град в България“, с което той основателно се окичва през 2009 г., поне малко можем да отдадем дан на уважение и възхита към този удивителен български град на Европа. И да си изберем едно нещо от многото вълнуващи места в него.

Избрахме Екомузeya. Защото е една от по-новите му креативни дестинации. И защото артистичният подход при направата му напълно отговаря на девиза на града „Русе- град на свободния дух“.

Открит през септември 2014 г., първият по рода си у нас екологичен музей заслужава най-искрени адмирации. Защо? Природонаучни музеи у нас, ще кажете, няма ли? Да, но стъпите ли вътре в сградата в центъра на града, строена още в началото на ХХ в., ще забравите, че е старинна, защото пред вас ще се открие модерният свят на екологията. А това е нещо друго и различно - „проговаря“ ви експозицията, разположена на четирите етажа. Тя разкрива истинското разбиране за екологията - общ дом, една верига, в която сме „вързани“ неразривно и по замисъла на сътворението - разумно. Ние - живите организми на България и на планетата Земя - растение, животно, човек. Именно от човека, макар че последен се намесва като вид в природата, зависи да не скъсваме връзката.

Четири нива, модерен начин на представяне на историите от съвместното съжителство на живите организми, разкази на уредниците, които те карат не само да слушаш, а да мислиш. Пълното име на институцията е „Музей с аквариум“. И от него - сладководния аквариум с вместимост 65 т, разделен на 7 басейна, разположен в първото, подземно ниво, и приютил риби от Дунав, трябва да започнете. Докато общувате на безмълвния език на водните обитатели, представени от 10 вида и наброяващи 15 000 екземпляра, можете да се отбиеите до една стъклена кутия и да ги „нахраните“. Като пуснете сума, голяма, колкото ви подсказва сърцето.

Екологичната верига продължава на горните нива в диорамите, пренесли природата в музея така, че да нямате чувството, че тя е „зад витрината“. Докато се гледате с величествения 200-килограмов глиган, повел свитата си из гората, и с не много любезните диви котки, усещате, че това е нашият поглед към животните. А техният? Измислено е! Един от символите на ПП „Русенски Лом“ - черният щъркел, ще ви покани да видите природата през неговите очи - отвисоко. Какво ще получите? Знание, че за разлика от събратя си в Средна Европа, който вие гнезда по дърветата, „нашият“ гнезди по скалите.

Ако сте в Русе, не ще пропуснете да посетите Ивановските скални църкви, но и 15-метровият им макет в музея е добро начало. Пещерите, на които не всеки е любител в живата природа, във възстановките на музея очароват неочаквано - не с тишина, а със звуци, които не предполагате, че съществуват. И даже ще спрете да се боите от прилепите.

За десерт ще последват малкия посетител, който дърпа баща си към... Мани (ако помните героя от любимата детска анимация „Ледената епоха“). На праисторическите животни е дадено особено място, тъй като музеят има една от най-богатите колекции от кости на тези бозайници. Но „Мани“ от Русе - изработеният прецизно, косъмче по косъмче, и в истинския му размер космат мамут (*Mammuthus primigenius*), е толкова реален и вълшебен едновременно, че в този ден няма да искате да гледате нищо повече.

Светлана БЪНЗАРОВА
Снимки Йордан ДАМЯНОВ

ВЗИСКАТЕЛНИ УСЛОВИЯ

НАДЕЖДЕН ПАРТНЬОР

Култиваторите Husqvarna са създадени за сериозни натоварвания и са конструирани да издържат на дълги години интензивна експлоатация. Те са лесни за работа благодарение на удобните ръкохватки и добре групираните прибори за управление, а чрез системата за насрещно въртене почвата се разбива бързо и ефективно.

КУЛТИВАТОР HUSQVARNA TF 335

Ергономична дръжка с леснодостъпни бутони за контрол. Подобрена ергономичност, резултат от вертикалното и хоризонтално регулиране. Сгъваемо кормило за лесно съхраняване и транспортиране. Предпазва растенията извън зоната на работа благодарение на предпазителите. Улеснено придвижване благодарение на транспортното колело. Предлагат се плуг и метални колела като аксесоари.

 Husqvarna®

АГРОЛАНД-БЪЛГАРИЯ АД, София 1700, ул. „8-ми декември“ 13, тел.: 024 666 910
e-mail: info@agroland.eu
www.husqvarna.bg